

בס"ד. שיחת ש"פ בשלח, י"א שבט ה'תשמ"ה.

בלתי מוגה

א. התוועדות זו קשורה עם יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, בעשירי בשבט.

ובהתאם לכך, הרי לכאורה הי' צריך להתחיל את ההתוועדות בביאור התוכן וההוראה שיש ללמוד משמו של בעל ההילולא, שהרי "שמו אשר יקראו לו בלה"ק" מהוה מחי' ומקיים את הדבר הנקרא בשם זה, ומורה על תוכנו הפנימי כו' (כדברי אדמו"ר הזקן בשער היחוד והאמונה¹ בשם הבעש"ט), ומזה מובן גם בנדו"ד, שכשמו של בעל ההילולא מרומז כללות ענינו ועבודתו, כדלקמן.

אבל אעפ"כ, מכיון שבעל ההילולא הביע את רצונו בפירסום הפתגם וההוראה של רבינו הזקן [אשר בעל ההילולא הוא ממלא מקומו] שצריכים "לחיות עם הזמן"², וכפי שנתבאר ע"י אדמו"ר האמצעי שהכוונה בזה לפרשת השבוע שקורין ולומדים בזמן זה, ונתבאר אח"כ בפרטיות יותר שהכוונה לחלק הפרשה השייך במיוחד ליום זה — הרי מובן, שבהתאם לרצונו של בעל ההילולא, יש להתחיל את ההתוועדות דיום ההילולא שלו עם הלימוד וההוראה שלמדים מחלק הפרשה דיום ההילולא — מששי עד שביעי כפ' בשלח.

ב. ובהקדמה:

מכיון שצריכים "לחיות עם הזמן" — מובן, שאין זה סתם לימוד והוראה בלבד, כי אם הוראה שנעשית חלק מחייו של האדם, עד שלא שייך שיהי' הפסק בדבר אפילו לרגע אחד בלבד, כשם שלא שייך שיהי' הפסק, ח"ו, אפילו לרגע אחד בלבד, בענין החיים.

וענין זה מתבטא בכ' פרטים:

(א) גודל ההכרח והנחיצות שבלמוד הוראה משיעור חומש דיום זה, גם כאשר למד כבר הוראה משיעור חומש דאתמול — מכיון שזהו ענין של חיים, ע"ד ובדוגמת אויר לנשימה, שבלעדו לא יחי' האדם אפילו זמן מועט בלבד, שבכל רגע ורגע עליו לנשום אויר, ואינו יכול להסתפק באויר שנשם אתמול כו'. ובהקדם — שכל דבר שהוא מוכרח יותר לקיומו של האדם צריך להיות בתדירות גבוהה יותר, כמבואר בארוכה בהמשך מים רבים לאדמו"ר מהר"ש³ — "לכתחילה אריבער"⁴ — וז"ל:

(1) בתחלתו. (2) "היום יום" — כ' חשון. סה"ש תש"כ ע' 29 ואילך. (3) בתחלתו. (4) ראה אנ"ק אדמו"ר מוהר"י צ"א ע' תריז. לקו"ש ח"א ע' 124. ועוד.

"אנו רואים שמחסד הבורא עלינו על מה שנצרך יותר הוא בנקל יותר להשיג, ויכולים להשיג את הדבר הנצרך יותר בזול יותר הרבה, וכמו אכילה ושתיה שהשתיה היא נצרכת לאדם יותר מן האכילה, שהרי בלא אכילה יוכל לעמוד איזה ימים, אבל כשיאכל ולא ישתה יסתכן מיד ולא יוכל לעמוד זמן כמו בלי אכילה, ולכן, המים נמצאים בכל מדינה ומדינה בשפע ובריבוי ובזול יותר הרבה, וכשילך לנהר לשאוב בעצמו יוכל לשתות ולשאוב לו כמה שירצה בלי שום תשלום גמול כלל, ולא כן האכילה שבאה לאדם במחיר כו".

והאוויר שהוא עוד יותר נחוץ מן המים, ה"ה נמצא בכל זמן ובכל מקום מבלי שיצטרך האדם גם לילך ולהשיגו כמו המים שצריך האדם עכ"פ לילך לנהר לשאוב אותם, ולא כן האוויר, כי הוא נמצא בכל מקום ובכל זמן מבלי שיצטרך כלל לילך אחריו, והיינו מפני היותו נחוץ מאד, שהרי גם זמן מועט לא יחיה האדם בלי אוויר כו".

לא כן הבגדים... הנה המה יקרים יותר מהמאכל ג"כ, והיינו להיותם אינו נחוץ כ"כ כמו המאכל, שהרי גם כשילך האדם קרוע וכלוי וגם בלי שום בגד יוכל לחיות, וענין הבגדים הם רק לכסות בשרו כו', לכן הם ביוקר יותר כו'. והבית הוא עוד יותר מבלי צורך, שהרי נאף שאמר⁵ כל מי שאין לו בית אינו אדם, מ"מ יוכל להיות בבית חבירו להתחמם, וכן יוכל להסתפק ע"י שישכור דירה לכ"ב, לכן הבית עולה ביוקר יותר גם מן בגדים היקרים כו'. נמצא מבואר שכל מה שמוכרת יותר להאדם, מלבד מה שהוא בזול יותר הנה הוא נמצא יותר, והשגתו היא מבלי שום טורח כלל כו". עכ"ל.

ובכן: ענין האוויר, אוויר לנשימה, שהוא הדבר הכי מוכרח לקיומו של האדם — צריך להיות בכל רגע ורגע ממש, ואי אפשר להסתפק בכך שכבר נשם אוויר אתמול או אפילו ברגע שלפניו, דלא כאכילה ושתיה, שבמשך זמן יכול להתקיים גם במה שאכל ושתה אתמול.

ומזה מובן גם בנוגע לעניננו — ובהקדים:

ידוע מאמר חז"ל⁶ "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא, מאי טעמא, כל⁷ הנשמה תהלל י"ה, כל הנשימה תהלל י"ה", היינו, שמלבד הפירוש הפשוט ד"כל הנשמה", כל אשר נשמת רוח חיים באפו, דרשו חז"ל שתיבת "נשמה" היא (גם) מלשון נשימה, ופירושו, שהאדם צריך להלל להקב"ה על כל נשימה ונשימה.

כלומר: גם בנוגע אוויר לנשימה, דבר שאין צורך בטירחא כלל כדי להשיגו לפי שנמצא בכל מקום ובכל זמן, ולא רק אצל בני-האדם, אלא גם אצל

(5) ראה יבמות סג, א: כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם, ובתורה שאין: קרקע לבנות עליו שידור בו. (6) ב"ר פי"ד, ט. י"ש תהלים עה"פ (רמז חתפס). (7) תהלים קג, ו.

כל בעלי-החיים, אפילו נחש שרף ועקרב כו' — יודע יהודי שענין זה קשור עם הקב"ה, ולכן, צריך להלל להקב"ה על כל נשימה ונשימה.

ובענינו: חייו של יהודי, כל נשימה ונשימה שלו, קשורים עם התורה, שכן, יהודי חי עם חלק הפרשה דיום זה. ומכיון שזהו ענין של חיים, כמו אור לנשימה — הרי מובן שאי-אפשר להסתפק בכך שלמד הוראה משיעור חומש דאתמול, מכיון שצריך לנשום ולחיות בכל יום (ובכל רגע) מחדש.

זאת ועוד (כ) — שההוראה שלמדים מפרשת השבוע והיום, צריכה לפעול (לא רק ליום זה בלבד, כי אם) גם בנוגע לעתיד, מחר ומחרתיים כו', באופן נצחי, "יחוד נצחי"⁸, כשם שענין החיים שברגע זה נוגע לכללות המשך החיים בכל הימים שלאח"ז.

ובלשון הידוע של בעל ההילולא⁹: "העבר מלמד ההווה ומורה דרך העתיד". או בלשון הרגיל בשיבות: "פעולה נמשכת".

ג. והקדמה נוספת:

מכיון שמדובר אודות לימוד והוראה מחלק הפרשה השייך ליום ההילולא של נשיא הדור, אשר "הנשיא הוא הכל"¹⁰ [היינו, שמצד שלימותו כולל את "הכל", כל בני דורו] — מובן, שענין זה נוגע ושייך לכאו"א מבני הדור, כולל — הדור הצעיר שגדל והתחנך על ברכי דורו של בעל ההילולא, וכן הדורות הבאים לאח"ז, שיגדלו ויתחנכו על ברכי דור זה, וכן הלאה, עד סוף כל הדורות.

ולכן, ההוראה שלמדים מחלק הפרשה דיום ההילולא, צריכה להיות מובנת בפשטות לכאו"א מישראל, עד לפשוט שבפשוטים.

ואדרכה: בנוגע לפשוט שבפשוטים יש מעלה יתירה — כמבואר במאמריו ושיחותיו של בעל ההילולא¹¹ גודל מעלתם של אנשים פשוטים, אשר פשיטותם מגעת לפשיטות העצמות.

וענין זה (מעלת הפשטות) מרומז גם בפרשת השבוע¹²: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", היינו, שמעלתו של משה רבינו היא (לא כענין השכל וההשגה כו', כי אם) כענין הקבלת-עול, שעל שם זה נקרא "עבד" ("משה עבדו"), "עבד נאמן"¹³, וביחד עם זה — "עבד (הכי) פשוט" (כמבואר בהמשך תרס"ו)¹⁴. והרי בענין זה שוים כל בניי — שכולם "מאמינים בני מאמינים"¹⁵, ובלשון העבודה — שכולם בבחינת "עבדים"¹⁶, מצד התנועה דקבלת-עול.

(8) ראה תניא פכ"ה. (9) לקו"ד ח"א פה, ב. וראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' תכה. (10) פרשיי הוקת כא, כא. (11) לקו"ד ח"ג תצא, ב. ח"ד תקעת, ב. וראה סה"מ תשי"ז ע' 256 ואילך. כש"ט הוספות סקני"ד ואילך. וש"נ. (12) יד, לא. (13) נוסח תפלת שחרית דשבת — ע"פ כהעלותך יב, ז. (14) ד"ה אלה הדברים ושלאח"ז (ע' שטז ואילך). (15) שבת צז, א. (16) ראה כהר כה, נה: כי לי בני ישראל עבדים גוי.

בלתי מוגה

ובנוגע לעניינינו:

בחלק הפרשה דיום ההילולא ישנם ריבוי פסוקים אשר בכל א' מהם ריבוי ענינים בכל ד' החלקים דפרד"ס (פשט רמז דרוש וסוד) שבתורה, עד אין-סוף — ככל עניני התורה עלי' נאמר¹⁷ "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים".

אמנם, כדי שההוראה תהי' מובנת בפשטות לכאו"א מבני הדור, כאמור, ש"הנשיא הוא הכל" — יש לבאר את ההוראה שלמדים מפשוטם של כתובים, ובחלק ה"פשט" גופא — מתוכן כללות הענין, שכן, ענין זה מובן בפשטות לכאו"א מישראל, גם כאשר אינו שייך עדיין ללימוד ע"ד הרמז, הדרוש והסוד, ולא עוד, אלא שבלימוד ע"ד הפשט גופא אינו שייך עדיין ללימוד פרטי הדברים, כי אם תוכן כללות הענין בלבד, כדלקמן.

ד. בחלק הפרשה השייך ליום ההילולא — מששי עד שביעי בפ' בשלח — מסופר בארוכה אודות ה"מן", "לחם מן השמים"¹⁸, שירד עבור בני.

ובהקדמה — שירידת ה"מן" הוא ענין עיקרי וכללי ביותר בחיי עם ישראל, להיותו ה"לחם" ו"מזון" שבו ועל ידו נתקיימו כל בניי במשך ארבעים שנה שהיו כמדבר, "עד בואם אל ארץ נושבת"¹⁹, ומכיון שכן, נמצא, שענין ה"מן" הוא גם הקיום דכל בניי עד סוף כל הדורות, כתוצאה מקיומם של הדור שיצאו ממצרים שנתקיימו ע"י אכילת ה"מן".

זאת ועוד: כשם שענינו של ה"מן" הוא קיום מציאותם של בניי, כמו כן מובן שכל המאורעות שהיו בחייהם של בניי בהיותם כמדבר נתאפשרו כתוצאה מענין ה"מן" (חיותם של בניי), כולל ובמיוחד הענין הכי עיקרי — כללות הענין ד"מתן-תורה", שאודותיו הולכים ללמוד בפרשת שבוע הבא, פרשת יתרו, שלאחרי פרשת בשלח, שבה מדובר אודות ירידת ה"מן", היינו, שאפילו הענין דמתן-תורה הי' תלוי בירידת ה"מן".

ומזה מובן, שההוראה שלמדים מהענין דירידת ה"מן" היא הוראה עיקרית וכללית הנוגעת לחייהם וקיומם של בניי בכל הדורות, וזאת — נוסף לכך שכל עניני התורה מהווים "הוראה נצחית" לכל בניי עד סוף כל הדורות, כדלקמן.

ובכן: התחלת הענין דירידת ה"מן" — הוא כשיעור דיום חמישי, ערב יום ההילולא, אבל עיקר האריכות ופרטי הדברים בענין זה הם כשיעור דיום ההילולא, וביניהם — חידוש נפלא בכללות הענין דירידת ה"מן", שלא מצינו דוגמתו בשאר ענינים, חידוש הכולט ומובן בפשטות גם לפשוט שכפשוטים, כדלקמן.

(17) איוב יא, ט. (18) טו, ד. (19) פרשתנו שם, לה.

ה. בשיעור חומש דיום ההילולא²⁰ נאמר: "זה הדבר אשר צוה ה' לקטו ממנו איש לפי אכלו עומר לגלגלת מספר נפשותיכם איש לאשר באהלו תקחו", כלומר, "כפי מנין נפשות שיש לאיש באהלו תקחו עומר לכל גולגולת"²¹, וכפי שמסיים בשיעור דיום ההילולא²²: "והעומר עשירית האיפה הוא" — עשירית האיפה לכל נפש.

כלומר: ה"מן" הי' דבר השוה לכל נפש, היינו, שכל אחד ואחת מישראל, איש ואשה, למגדול ועד קטן, לאחרי כר-מצוה או לפני כר-מצוה, לאחרי שהגיע לחינוך או לפני שהגיע לחינוך, עד לחינוך שזה עתה יצא לאויר העולם, שגם הוא בכלל "מנין נפשות שיש לאיש באהלו" — כולם קיבלו בשוה ממש, הן בנוגע לכמות — "עומר לגולגולת", והן בנוגע לאיכות — "וטעמו כצפיחית בדבש"²³, ענין של תענוג.

וזהו החידוש המיוחד שבענין ה"מן" — שבו היו שווים כל בני ישראל, מהקטן שבקטנים — תינוק שזה עתה יצא לאויר העולם, עד לגדול שבגדולים — משה רבינו, שבזכותו ירד ה"מן" לישראל (כמבואר במדרשי חז"ל²⁴, ומובן גם בפשטות הכתובים שהרי משה רבינו השתדל וביקש על זה כו'), לכולם הי' "מן" באופן שוה ממש.

זאת ועוד:

בפסוקים שלאח²⁵ נאמר: "ויעשו כן בני ישראל וילקטו המרבה והממעט (ואעפ"כ) וימודו בעומר ולא העדיף המרבה והמעט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו", היינו, אף ש"יש שלקטו הרבה ויש שלקטו מעט", אעפ"כ, "כשבאו לביתם מדדו בעומר איש איש מה שלקטו, ומצאו שהמרבה ללקוט לא העדיף על עומר לגולגולת אשר באהלו, והמעט ללקוט לא מצא חסר מעומר לגולגולת, וזהו נס גדול שנעשה בו"²¹.

כלומר: לא זו בלבד שחילוקי הדרגות דבני ישראל מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים, לא גרמו לחילוק בקבלת ה"מן", שכן, כולם קיבלו באופן שוה, אלא עוד זאת, שאפילו החילוק בלקיטת ה"מן" גופא, "יש שלקטו הרבה ויש שלקטו מעט", לא שינה מאומה בעובדת היות ה"מן" דבר השוה לכל נפש, שכן, "כשבאו לביתם מדדו בעומר איש איש מה שלקטו, ומצאו שהמרבה ללקוט לא העדיף על עומר לגולגולת אשר באהלו, והמעט ללקוט לא מצא חסר מעומר לגולגולת", וזאת — למרות שהסדר הרגיל, ע"פ תורה, הוא: "לפום צערא אגרא"²⁶.

והגע עצמך: בני ישראל רואים שה' נותן להם "לחם מן השמים" — באופן

20 שם, טו. 21 פרש"י עה"פ. 22 שם, לו. 23 שם, לא. 24 תענית ט. א. תנחומא במדבר ב. זח"ב קב, ב. ובכ"מ. 25 שם, יז"ח. 26 אבות פ"ה מכ"א.

שלמעלה מדרך הטבע, ויש באפשרותם ללקוט הרבה, והראי, ש"יש שלקטו הרבה", ואעפ"כ, עומד לו יהודי ב"אדישות", ולא רק שאינו מרבה ללקוט, כי אם לוקט סתם, אלא הוא "ממעייט" ללקוט... ואעפ"כ, בבואו לאהלו — לא מצא חסר מעומר לגולגולת, אלא קיבל באופן שוה כמו כל שאר בניי!

ויתירה מזו:

מסופר בשיעור היומי שבין לוקטי ה"מן" היו כאלו שעברו על הציווי של משה רבינו,

[מכיון שנמצאים ביום השבת, הרי בודאי שהדיבור בזה לא זיק לאף א', לא בעבר, לא בהווה ולא בעתיד].

הן בנוגע לציווי ד"איש אל יותר ממנו עד בוקר"²⁷ — "ולא שמעו אל משה ויותר אנשים ממנו עד בוקר"²⁸, והן בנוגע לציווי בקשר לירידת ה"מן" ביום הששי [הקשור עם הקביעות דשנה זו, שיום ההילולא חל ביום הששי], שאז "לקטו לחם משנה שני העומר לאחד"²⁹, עומר אחד "למשמרת עד הבוקר"³⁰, עבור יום השבת, בצוותו עליהם שלא יצאו ללקוט בשבת. "היום (ביום השבת) לא תמצאוהו בשדה"³¹ — אעפ"כ, "ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט"³², היפך ציווי הקב"ה למשה!

ואעפ"כ, גם יהודים אלו שהיו כמעמד ומצב שעברו על ציווי מפורש ובאופן של פומבי, ועשו זאת כדי "להכעיס" — מ"מ, גם עבורם ירד ה"מן" באותה כמות ואיכות שירד עבור כל בניי, עד לגדול שבגדולים — משה רבינו בכבודו ובעצמו!

זהו איפוא החידוש המיוחד שבענין ה"מן" — שלמרות חילוקי הדרגות דבניי, מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים, ולמרות החילוקים בלקיטת ה"מן" גופא, "יש שלקטו הרבה ויש שלקטו מעט", עד שהיו כאלו שעברו על ציווי הקב"ה בנוגע ללקיטת ה"מן", מ"מ, הי' ה"מן" באופן השוה לכל נפש, "עומר לגולגולת" שטעמו "כצפיחית בדבש".

ו. ליתר ביאור:

בענין ה"מן" ישנם ב' פרטים שמצדם יש מקום לחילוקים בהתאם לחילוקי הדרגות דבניי: (א) היותו "לחם מן השמים", (ב) ירידתו ע"י הקדמת אתעדל"ת — בקשת בניי שהם זקוקים ל"לחם" (ולא באופן של אתעדל"ע), כדלקמן.

והביאור בזה:

אילו הי' ה"מן" מזון גשמי בלבד, מה שמוכרח לקיומם של בניי בלבד

(27) שם, יט. (28) שם, כ. (29) שם, כב. (30) שם, כג. (31) שם, כד ובפרש"י. (32) שם, כז.

— ניתן להבין שהי' אצל כולם כשוה, מבלי הבט על חילוקי הדרגות בעבודה הרוחנית דבנ"י; אמנם, מכיון שהי' בזה כל העילוי וההפלאה ד"לחם מן השמים", כלומר, לא רק מזון גשמי סתם המוכרח לקיום האדם, כי אם "לחם שמימי" ("הימל-ברויט") — הרי הסברא נותנת שחילוקי הדרגות בעבודתם הרוחנית של בנ"י ישפיעו בענין ה"מן", היינו, שיהודי שבדרגא נעלית יותר — יקבל באופן נעלה יותר כו'.

וכמו כן מצד אופן המשכת הדבר: בשלמא בדבר שנמשך מלמעלה באופן של אתעדל"ע (שלא מצד התעוררות האדם דלמטה) — ניתן להבין שיהי' באופן השוה לכל, מכיון שאין הדבר נמשך מצד עבודת המטה; אמנם, דבר הנמשך ע"י אתעדל"ת, כבנדוד"ד, שירידת ה"מן" נפעלה כתוצאה מבקשתם של בנ"י ותפלתו של משה רבינו — הרי הסברא נותנת שהדבר יומשך בהתאם ולפי ערך חילוקי הדרגות שבעבודת המטה (עבודה שהמשיכה ופעלה דבר זה).

ומזה מוכן גודל החידוש שבענין ה"מן" — שלמרות היותו "לחם מן השמים", ולמרות שנפעל ע"י אתעדל"ת, מ"מ, נמשך לכל בנ"י בשוה ממש, מהגדול שבגדולים (משה רבינו, שבזכותו נפעלה ירידת המן) עד לקטן שבקטנים.

ז. וההוראה מזה — מובנת בפשטות:

"מן" — הוא המזון דבנ"י שנמשך להם ע"י משה רבינו (כאמור לעיל שירידת ה"מן" היתה בזכותו של משה רבינו), וכן בכל דור ודור — ע"י אתפשטותא דמשה שככל דרא ודרא³³, נשיא הדור, וכדורנו — בעל ההילולא, שפירנס את כל אנשי הדור ע"י פעולותיו בהפצת התורה והמעיינות חוצה, כידוע שצוה — והשתדל בעצמו ככל האפשרי — לתרגם עניני חסידות בכר"כ שפות, "בשבעים לשון", וכמו כן שלח שלוחים — שלוחו של אדם כמותו³⁴ — בכל קצוי תבל, עד לפנה נדחת, כדי להפיץ את אור התורה והיהדות, עד להפצת המעיינות דפנימיות התורה חוצה.

ובענין זה למדים הוראה מהשיעור חומש דיום ההילולא — שענין ה"מן" הי' אצל כל בנ"י בשוה ממש:

לכאורה, יהודי שזה עתה "נולד", רק עכשיו התחיל להתקרב ליהדות — הרי לעת-עתה מספיק שיתנו לו כמות קטנה של "מן", "לחם מן השמים", בהתאם למעמדו ומצבו בהוה, ורק לאחרי שיגדל ביהדות — אזי יוסיפו לו כמות גדולה יותר, עד שסוכ"ס יגיע לכמות הראוי' לשמה. ועד"ז בנוגע לאיכות הדברים — מן הקל אל הכבד: תחילה — "לחם צר ומים לחץ", ורק לאח"ז יגיע סוכ"ס לדרגא שיוכלו לתת לו "צפיחית בדבש", ענין של תענוג.

(33) תקי"ז תס"ט (קיד, א). וראה ב"ר פנ"ו, ז. זח"ג רעג, א. (34) ברכת לד, ב — כמשנה. וש"נ.

בלתי מוגה

ובפרט כאשר מדובר אודות יהודי שאינו להוט כל כך לעניני יהדות (בגלוי עכ"פ). כאשר באים אליו ונותנים לו ענין של יהדות — אומר "תודה", אבל "תודה" זו אינה אלא מצד ה"נימוס"... שכן, הוא מצדו אינו להוט כל כך לעניני יהדות, שכן, לא רק שאינו מרכה ללקוט, אלא אדרכה — ממעיט ללקוט. ועאכו"כ כאשר מדובר אודות יהודי שעלול לזלזל ח"ו ב"מן" שיתנו לו, עד שיעבור, רחמנא ליצלן, על ציווי הקב"ה — הרי כודאי שלעת-עתה אין כל צורך, לכאורה, לתת לו "מן", "לחם מן השמים", בכמות ואיכות המירבית. הנה על כך באה ההוראה מהשיעור חומש דיום ההילולא — שכאו"א מישראל, מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים, כולל אלו שמיעטו ללקוט, ואפילו זלו שעברו על ציווי הקב"ה בנוגע ללקיטת המן — לכולם ניתן המן באופן שוה ממש, הן בנוגע לכמות — "עומר לגולגולת", והן בנוגע לאיכות — "כצפיחית בדבש", ענין של תענוג.

וזהו גם כללות הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה" — תוכן עבודתו של בעל ההילולא — שבוה ג' פרטים³⁵: (א) "מעינותיך" — המעיין עצמו, ולא רק מי המעיין, (ב) "יפוצו" — באופן של הפצה, ולא רק טיפין טיפין, (ג) "חוצה" — שהמעין עצמו בא באופן של הפצה גם ב"חוצה", עד ל"חוצה" שאין "חוצה" ממנו.

והענין בזה:

לכאורה, יכולים לחשוב שמכיון שמדובר אידות יהודי שנמצא ב"חוצה" — מספיק שיתנו לו מים מן המעיין, ואין צורך להביא אליו את ה"מעין" עצמו.

ועל זה באה ההוראה שצריך להיות "יפוצו מעינותיך חוצה" — לא רק להביא את מי המעיין, אלא להביא את המעיין עצמו למקום ה"חוצה". ולא עוד, אלא שגם לאחר שמביאים את המעיין עצמו למקום החוצה — אין להסתפק בכך שיתנו לו טיפין טיפין, אלא צריכים לתת לו באופן של הפצה — בריבוי מופלג.

ובסגנון האמור — בנוגע ל"מן" — שלכאו"א מישראל צריכים לתת "צפיחית בדבש", ענין של תענוג, כלומר, דבר הכי נעלה (לא רק מי המעיין, אלא המעיין עצמו), ובמדה המירבית — "עשירית האיפה" (לא רק טיפין טיפין, אלא באופן של הפצה), באותו אופן ממש כפי שנותנים לגדול שבגדולים.

ח. והמעשה הוא העיקר³⁶ — "לחיות" עם ההוראה שלמדים משיעור

(35) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 432 ואילך. חט"ו ע' 282 ואילך. וש"נ. (36) אבות פ"א מ"ז.

חומש דיום ההילולא, ולהמשיכה על כל הימים שלאח"ז (ברוגמת ענין החיים כפשוטם, כנ"ל ס"ב).

ובפועל ממש — להוסיף ביתר שאת וביתר עוז במילוי שליחותו של בעל ההילולא בהפצת היהדות והמעיינות חוצה, לתת לכאו"א מישראל "לחם מן השמים" במלוא המדה, וכאמור, להביא את המעיינות עצמם למקום ה"חוצה", ובוה גופא — באופן של הפצה.

ובודאי שנותנים לכאו"א את כל הכחות הדרושים לבצע שליחות זו במילואה ובשלימותה; צריכים רק לרצות בכך... והרי פשיטא שאפילו מצד השכל דנפש הבהמית לא יהי' מי שיוותר על שליחות זו — רחמנא ליצלן מהאי דעתא!

ובלשון בעל ההילולא³⁷: "עמדו הכן כולכם... לקבל ברכת ה'... אשר ישפיע השי"ת לכם ולנו ע"י התעוררות רחמים רבים... אשר יעורר... בעל ההילולא", ובמיוחד — כיום ההילולא שלו, שאז נמשכים כל הברכות וההשפעות ביתר שאת וביתר עוז,

החל מברכת הצלחה אמיתית בכל פעולות אלו — כאשר ה"מן", "לחם מן השמים", שנותנים לכל יהודי (בשליחותו של נשיא הדור), "נבלע באיברים"³⁸, היינו, שנכנס וחדר בפנימיותו, עד שנעשה החיות שלו, בפועל ובגלוי,

וכמו כן בנוגע לכל עניני ברכה בכל המצטרך לכאו"א ברגעי הגלות האחרונים,

ומכיון שנמצאים ברגעי הגלות האחרונים, מובן, שכל הברכות וההשפעות שצריכים בני"י לקבל בזמן הגלות, באים בשעתא חדא וברגעא חדא, בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, שהרי אי אפשר לדחות זאת לזמן מאוחר יותר, מכיון שנמצאים, כאמור, ברגעי הגלות האחרונים,

ותיכף ומיד זוכים ל"כואם (של כל בני"י) אל ארץ נושבת" — הכניסה לארץ בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

ט. כאמור לעיל (ס"א) — יש להתעכב על ההוראה שלמדים משמו של בעל ההילולא, "שמו אשר יקראו לו בלה"ק", המבטא את תוכנו ואופן עבודתו כו' של בעל ההילולא.

ובהקדמה:

(37) סה"מ קונטרסים ח"ב שצו, ב. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ר"ע רעט. וראה שיחת יו"ד שבט תש"כ בתחלה (סה"מ באתי לגני ע' שי"ג). (38) ראה יומא עה, סע"ב. מכילתא פרשתנו טז, טו.

בלתי מוגה

אף אשר מי ידמה לו ומי ישוה לו כו', וא"כ, מה לנו ולאופן עבודתו של בעל ההילולא -- הרי מכיון ש"הנשיא הוא הכל" [כפי שמצינו אצל משה רבינו, הנשיא הראשון, ש"משה הוא ישראל וישראל הם משה"¹⁰], לכן, "אפס קצהו ושמץ מנהו"³⁹ מאופן עבודתו של נשיא הדור שייך גם לכל בני הדור, היינו, שלאחרי שנשיא הדור פתח⁴⁰ וגם סלל את הדרך, דרך סלולה ורחבה, הרי מעין ודוגמת עבודה זו שייך גם אצל כל בני הדור.

וזהו ענינו של נשיא בישראל -- שנותן מעניניו לכל בני דורו, "טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל"⁴¹, ובעין יפה, "כל הנותן בעין יפה נותן"⁴². ובפרט בנוגע לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו -- כידוע⁴³ שסיכם עם אביו (כ"ק אדמו"ר נ"ע) שנשיאותו תהי' מתוך הנהגה של חסד ורחמים כו'. ומזה מובן בנוגע לנדו"ד -- שענינו המיוחד ועבודתו המיוחדת דכ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל ההילולא, כפי שבאים לידי ביטוי בשמו (כדלקמן), שייכים לכאו"א מבני דורו, שעבודתם צריכה להיות מעין ודוגמת אופן עבודתו של נשיא הדור.

י. בשמו של בעל ההילולא -- ב' תיבות: "יוסף יצחק".

ובענין זה -- ב' קצוות:

מצד אחד -- כל א' מב' שמות אלו ("יוסף" ו"יצחק") הוא שם בפ"ע, והראי', שיש כו"כ שנקראים בא' מב' שמות אלו בלבד, ולאידך -- אצל בעל ההילולא חברו יחדיו ב' שמות אלו ונעשו שם אחד, שם של אדם אחד, וכמודגש גם בהלכה -- בנוגע לכתיבת שמות בשטרות שע"פ תורה -- שאף שכותבים שמות אלו בהפסק מסויים (ככל ב' תיבות), מ"מ, צריכים לכותבם בשיטה אחת, מכיון שזהו שם אחד*⁴³.

ומזה מובן גם בנוגע לעבודה -- שישנם ב' אופני עבודה ד"יוסף" ו"יצחק" כפי שהם בפ"ע, ואילו אצל בעל ההילולא ה' חיבור ב' אופני העבודה ד"יוסף" ו"יצחק".

ולהבין זאת, יש להקדים תחילה כיאור אופן העבודה ד"יוסף" בפ"ע ו"יצחק" בפ"ע, ולאחרי כן, יובן החידוש וההוספה בחיבור ב' אופני עבודה אלו גם יחד, כדלקמן (סכ"ג ואילך).

יא. "יוסף":

(39) ל' אדה"ו -- בתניא פמ"ה. (40) ראה סה"מ תרע"ה ע' רפג, תרפ"ח ע' קב, ובס"ב. (41) משלי כב, ט וראה זח"ג קל, א. (42) רמב"ם הל' מכירה פכ"ה ה"ד (בכ"ב סה, א), הל' זכ"י ומתנה פ"א הכ"ב (מכ"ב עא, סע"א). (43) ראה "זוים יוס" -- כ"ף חשון סה"ש תשי"ג ע' 12, לקו"ט ח"ב ע' 502, סה"מ כאתי לגני ע' שכב. * (43) שו"ע אהע"ז סק"ט סל"ב.

אודות תוכן שמו של יוסף — מפורש בתושב"כ (שאפילו הצדוקים מודים בה) שענינו: "יוסף ה' לי בן אחר"⁴⁴, היינו, שעבודתו של יוסף היא — להוסיף ולהביא עוד יהודי שיהי' ניכר בו בגלוי שהוא במעמד ומצב של "בן" לאבינו שבשמים.

ובזה גופא מדייקים "בן אחר" (ולא בן נוסף) — שבזה ב' פירושים: (א) ענינו של יוסף הוא — לפעול על יהודי שיהי' במעמד ומצב ד"בן אחר" לגבי מעמדו ומצבו הקודם, כלומר, אף שנמצא כבר במעמד ומצב של "בן" בגלוי, יש לפעול עליו שיחעלה לדרגא שאינה בערך כלל לדרגתו הקודמת, ועד שיחשב כ"בן אחר" — אדם אחר לגמרי ("אינגאנצן אן אַנדער מענטש")!

ולא עוד, אלא אפילו יהודי שבכחינת "צדיק גמור" — צריכים לפעול אצלו לבוא לדרגא נעלית שבאין ערוך לגבי דרגתו הקודמת, עד כדי כך, שבהיותו בדרגא הקודמת אמרו שאינו יכול לעמוד בדרגא זו — "מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו"⁴⁵ (לא רק שבפועל ממש "אינן עומדין בו"⁴⁶), ולכן, כאשר מתעלה לדרגת בעל־תשובה, אזי נעשה "בן אחר".

וטעם הדבר שזקוקים ל"יוסף" שיפעל אצלו ענין זה (ולא באופן שעושה זאת בעצמו) — מצינו גם בנגלה דתורה, "אין"⁴⁷ חבוש מתיר עצמו מבית האסורים:

גם אצל צדיק גמור יתכן מצב שנמצא ב"בית האסורים" — מסיבות שונות ומשונות, או מפני ש"נתפס בעון הדור"⁴⁸, ובמצב זה — אין ביכולתו להתיר את עצמו, אלא זקוק הוא שיבוא מישהו ויפתח עבורו את הדלת, ואז — יצא אמנם בכחותיו, אבל רק לאחרי שמישהו פתח עבורו את הדלת. וזהו ענינו של "יוסף" — שפועל אפילו אצל צדיק גמור לבוא לדרגא נעלית יותר באופן שבאין ערוך, עד שנחשב "בן אחר" ביחס למעמדו ומצבו הקודם.

(ב) פירוש הצ"צ⁴⁹, שענינו של יוסף לעשות מ"אחר" — "בן", היינו, שכאשר ישנו יהודי שנמצא במעמד ומצב ד"אחר", שמתנהג בהנהגה אחרת מהנהגה של יהדות [ובזה גופא — כו"כ אופנים: "אחר" בדקות דדקות, עד "לאחר" כפשוטו, רחמנא ליצלן], צריכים לעשות ממנו "בן" (כפי שנתבאר בארוכה בהתוועדות שלפנ"ד⁵⁰, וכבר נדפס⁵¹).

⁴⁴ ויצא לו כד' (45) רמב"ם הלי תשובה פ"ז ה"ד (מזח"א לט, א ח"ב קק, איב, ועוד) (46) ברכות לר, ב (47) שם ה, ב, ושי"ב (48) ראה שבת נד, סע"ב, ד"ה אם רוח המושל תרצה"ה (סה"מ קונטרסים ח"ב ענת, ב ואילך). (49) אה"ת ויצא רב, א ואילך, ויחי שפן, א ואילך, שצנ, א ואילך, שצנ, ב ואילך, יעזר (50) שיחת ש"פ וארא ס"צ"ד, (51) בלח"ש השבועי סיג ואילך.

בלתי מוגה

וכאשר יהודי שואל כיצד יש בכחו לפעול על יהודי שבבחינת צדיק להתעלות באופן שבאין ערוך עד שיהי "בן אחר", ולאידך — כיצד יש בכחו לעשות מ"אחר" "בן"? ! אומרים לו — "יוסף ה' לי בן אחר": ענין זה נעשה בכחו של הקב"ה, אלא שניתנה לו הזכות שיהי' לו חלק בדבר, עי"ז שעוסק בזה באופן ד"קב שלו"⁵².

ומכאן מענה לאלו השואלים: הרי אמרו חז"ל⁵³ קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים, ומכיון שיודע בעצמו שחסר אצלו בכמה ענינים — כיצד יכול לפעול על הזולת טרם שפעל שלימות בעבודתו? והמענה לזה: "יוסף ה' לי בן אחר", לא אתה הוא זה שפועל את הדבר, כי אם הקב"ה, אלא שהקב"ה הטיל עליך שליחות, שענין זה יהי' באמצעות פעולה שלך, "יוסף ה' לי בן אחר", ולכן עליך למלא שליחות זו ללא כל חשבונות כו'.

יב. "יצחק":

אודות תוכן שמו של יצחק — מפורש גם בתושב"כ (שאפילו הצדוקים מודים בה, כנ"ל) שענינו: "כל השומע יצחק לי"⁵⁴ ("ישמח עלי"⁵⁵), כלומר, ענינו של יצחק — שכל מי ששומע אודותיו בא למצב של שמחה, ובפשטות — שענינו לשמח יהודים.

וההדרגה בזה היא — "כל השומע יצחק לי":

לכאורה, יש מקום לחשוב שלכל לראש יש להשתדל שיהודי זה יבוא למעמד ומצב ד"בן" (עי"ז שיעשה מ"אחר" "בן"), וכאשר יבוא למעמד ומצב שיוכל להיות בשמחה מדבריי-תורה, כמ"ש⁵⁶ "פקודי ה' ישרים משמחי לב" — אזי ישמח את לבו בדבריי-תורה, עי"ז שיגלה לו את "חידושיו" בתורה (מש"א"כ כל זמן שעדיין לא הגיע לדרגא כזו).

ועל זה אומרים לו שענינו של יצחק — "כל השומע יצחק לי", היינו, שמבלי הבט על מעמדו ומצבו, גם אם לעת-עתה רחוק הוא מעניני יהדות ("אחר"), יש להשתדל ולפעול שיהי' אצלו ענין של שמחה.

[וע"ד התוכן דפשטות הכתובים — שהשמחה מהענין דלידת יצחק היתה גם אצל אבימלך, פיכול שר צבאו וכיו"ב, כפי שהיו במעמד ומצבם הם. ולהעיר, שלמרות שבאופן אישי לא הי' איכפת להם אם לאברהם ושרה יהיו ילדים אם לאו, מ"מ, טבעו של "אדם נורמלי" שכאשר שומע "בשורה טובה" אצל מישהו בסביבתו, הרי זה פועל גם אצלו רגש של שמחה].

ומכיון שכן, הרי מובן, ששמחה זו צריכה להיות בענינים שהם לפי-ערך

⁵² ראה ב"מ לח, א. ⁵³ ב"מ קו, סע"ב, וש"נ. ⁵⁴ וירא כא, ו. ⁵⁵ פרש"י עה"פ. ⁵⁶ תהלים יט, ט. וראה טור ורמ"א ושו"ע אדה"ז או"ח סצ"ג ס"ג. טושו"ע שם ר"ס תקנד (מחענית ל, סע"א).

וביחס למעמדו ומצבו, כלומר, ענינים שישמחו אותו, כפי שנמצא במעמדו ומצבו בהוה, ובפשטות — שמחה הקשורה עם ענינים גשמיים, ובמכ"ש וק"ו: אם בזמן שביהמ"ק הי' קיים אמרו ש"אין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא בייך"⁵⁷, הרי עאכו"כ בנוגע לזמן הגלות!...

מובן ופשוט שאין הכוונה לשמחה של הוללות ח"ו — שכן, אפילו אם לעת-עתה נמצא במעמד ומצב ששמח מזה, הרי מכיון ששמחה זו היא היפך הקדושה, הנה סוכ"ס יתחרט על זה, ואז — תתבטל שמחה זו מעיקרא; אלא הכוונה היא, כאמור, שאין להמתין עד שיבוא לדרגא שיהי' שמח מדברים רוחניים, לימוד התורה וכיו"ב, אלא גם כפי שנמצא במעמדו ומצבו בהוה יש לשמחו בשמחה כפשוטה, שמחה הקשורה עם ענינים גשמיים כפשוטם.

וכידוע⁵⁸ אופן הנהגתו של הבעש"ט — שלכל לראש הי' עוזר ומסייע ליהודים בענינים גשמיים כפשוטם, ורק אח"כ הי' משתדל לקרבם לעניני תורה ומצוותי'. ומכיון שסיפרו לנו סיפור זה — הרי זה בודאי בהשגחה פרטית, כדי שילמד מזה בנוגע למעשה בפועל (כתורת הבעש"ט⁵⁹ שכל דבר שיהודי רואה או שומע צריך ללמוד מזה הוראה בעבודתו לקונו).

ולאלו ש"תואנה הם מבקשים", באמרם, זהו אמנם "פשט"ל", דרוש או רמז יפה, אבל היכן מצינו זאת בנגלה דתורה — הרי זו גמרא מפורשת במסכת תענית⁶⁰:

מסופר בגמרא ש"ר' ברוקא חזאה הוה שכיח בשוקא . . הוה שכיח אליהו גבי', א"ל איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי כו' אדהכי והכי אתי הנך תרי, אתי א"ל (אליהו) הנך נמי בני עלמא דאתי נינהו, אזל (ר' ברוקא) לגבייהו אמר להו מאי עובדיכו, אמרו לי' אינשי ברוחי אנן מבדחינן עציבי", כלומר, "שמחים ומשמחים בני אדם" ע"י "מילי דבדיחותא"⁶¹.

והגע עצמך: השמחה שאודותה מדובר בגמרא בודאי אינה השמחה ד"פיקודי ה' ישרים משמחי לב", שמחה מלימוד התורה — שכן, מדובר אודות אנשים הנמצאים "בשוקא", שהשמחה שלהם היא מענינים פשוטים! ואעפ"כ, כל כך גדול העילוי ד"משמחים בני אדם", עד שראו עליהם — אלו שיכולים לראות... — שהם בני עולם הבא ("בני עלמא דאתי נינהו"), וזאת — למרות שעדיין לא הגיע זמן פטירתם מן העולם, אלא היו עדיין באמצע העבודה, כאשר "אין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם" (אפילו בנוגע לאבות)⁶², ועד שאמרו חז"ל⁶³ "אל תאמין בעצמך עד יום מותך", מ"מ, מכיון שעבודתם היתה

57) פסחים קט, א. רמב"ם הל' יו"ט פ"ו ה"א. 58) ראה "התמים" ח"ב ע' מד. לקו"ש ח"א ע' 261. שם ע' 133. 59) "היום יום" — ט' אייר. כש"ט הוספות סק"ט ואלף. וש"נ. 60) כב, א. 61) פרש"י שם. 62) פרש"י רצא לא, מב (מתחומא תולדות ז). 63) אבות פ"ב מ"ג.

לשמח בני אדם, הנה גם בהיותם באמצע שנות חייהם וכאמצע עבודתם, ראו עליהם בוודאות שהם "בני עולם הבא"!

ומזה מוכן גודל מעלת העבודה ד"יצחק" — "כל השומע יצחק לי" — לשמח את כאו"א מישראל, בנו של מלך מלכי המלכים הקב"ה!

יג. ע"פ האמור לעיל אודות תוכן השמות ד"יוסף" ו"יצחק" — מוכן, שכל אלו שנקראו בשמות אלו [שמות שניתנו ע"י ההורים באופן של נבואה כו', כמבואר בכתבי האריז"ל⁶⁴], יש להם קשר ושייכות לתוכן העבודה המרומז בשם זה.

וכידוע בענין "ר' מאיר הוה דייק בשמא"⁶⁵, ואם הדברים אמורים בנוגע לענינים בלתי-רצויים (כבסיפור הגמרא⁶⁵), הרי "מרוכה מדה טובה כו"⁶⁶ — בנוגע לכל עניני טוב וקדושה.

ונמצא, שבשמו של בעל ההילולא — "יוסף יצחק" — מודגשים ב' אופני עבודה הנ"ל: הן העבודה ד"יוסף ה' לי בן אחר", והן העבודה ד"כל השומע יצחק לי".

ונוסף לזה, ישנו גם החיבור דב' עניני עבודה הנ"ל — שהעבודה ד"יוסף" היא באופן ד"יצחק", והעבודה ד"יצחק" היא באופן ד"יוסף", כדלקמן (סכ"ג ואילך).

וכאמור, מכיון ש"הנשיא הוא הכל", מוכן, שעבודה זו שייכת לכאו"א מבני הדור, שהרי "בתר רישא גופא אזיל"⁶⁷. — אמנם יש לכאו"א העבודה הפרטית השייכת אליו, כמרומז בשמו כו', אבל: זוהי עבודתו בתור אדם פרטי, ולכל לראש צריכה להיות עבודתו בתור אחד מאנשי הדור — מעין ודוגמת אופן העבודה דנשיא הדור.

יד. ויה"ר שכאו"א יעסוק בב' אופני העבודה הנ"ל — הן העבודה ד"יוסף ה' לי בן אחר", והן העבודה ד"כל השומע יצחק לי".

ועי"ז זוכים בקרוב ממש לגאולה העתידה, הקשורה עם ענינו של יצחק — כדאיתא במסכת שבת⁶⁸ [הקשורה עם יום השבת] שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק דוקא "כי אתה אבינו"⁶⁹.

ויקויים היעוד "אז ימלא שחוק פינו"⁷⁰ — "בשוב ה' את שיבת ציון"⁷¹, בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש, ובעגלא

דידן.

* * *

64 ש' הגלגולים הקדמה כג. ש' מרז"ל בסופו. עמה"מ ש"א ספ"ד. 65 יומא פג. ב. 66 ראה סוטה יא. א. וש"נ. 67 עירובין מא. א. וראה סוטה מה. ב. 68 פט. ב. וראה תו"א ויצא כא. ג. ועוד. 69 ישעי' סג. טז. 70 תהלים קכו. ב. 71 שם. א.

טו. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה באתי לגני גוי.

* * *

טז. נהוג בכל התוועדות דיום השבת לבאר פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י.

ובהקדמה:

ידוע פתגם אדמו"ר הזקן (שנתגלה ונתפרסם ע"י בעל ההילולא⁷²) שפירושו רש"י הוא "יינה של תורה". ע"ד הסוד כו'.

אבל אעפ"כ, לכל לראש יש ללמוד דברי רש"י ע"ד הפשט, כדברי רש"י⁷³: "אני לא באתי לפרש אלא פשוטו של מקרא", ולא עוד, אלא שהפירוש ע"ד ה"פשט" גופא צריך להיות מובן בפשטות לכל מי שמתחיל ללמוד מקרא — כדברי המשנה⁷⁴: "בן חמש שנים למקרא", כך שיוכל בעצמו ללמוד ולהבין פשוטו של מקרא, מבלי שיהי' זקוק לפירוש הדברים ע"י מפרשי רש"י, ובפרט — המפרשים שבדורות שלאח"ז!

ורק לאחר שילומדים דברי רש"י ע"ד הפשט, אזי שייך להוסיף וללמוד דברי רש"י בשאר האופנים דלימוד התורה — ע"ד ההלכה, הרמז, הדרוש והסוד, "יינה של תורה", שכן, ע"י היגיעה המתאימה, "הפך בה והפך בה", אזי רואים "דכולא בה"⁷⁵, עד שמוצאים כו"כ ענינים בשאר האופנים דלימוד התורה, עד ל"יינה של תורה", כנ"ל.

יז. בנוגע לפירוש רש"י בפרשתנו — נתעכב על פסוק ט"ו בקאפיטל ט"ו: "אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען", ומפרש רש"י: "אלופי אדום אילי מואב — והלוא לא הי' להם לירא כלום, שהרי לא עליהם הולכים? אלא מפני אנינות, שהיו מתאווננים ומצטערים על כבודן של ישראל".

וצריך להבין:

הטעם ד"אנינות, שהיו מתאווננים ומצטערים על כבודן של ישראל" — שייך, לכאורה, אצל כל האומות, וא"כ, מהו הטעם שענין זה הי' אצל אדום ומואב בלבד?

וקושיא זו גדולה יותר — שהרי בפסוק שלפנ"ז⁷⁶ נזכר "שמעו עמים ירגזון", ומפרש רש"י: "מתרגזין", כלומר, שאצלם לא הי' ענין של פחד (כמו "יושבי כנען" ש"אמרו עלינו הם באים לכלותינו ולירש את ארצנו"), כי אם ענין של רוגז בלבד, מפני שלא יכלו לסבול את כבודם של ישראל (ע"ד שמפרש

⁷² "היום יום" — כ"ט שבט. ⁷³ בראשית ג, ח. שב. כד. ⁷⁴ אבות פ"ה מכ"ב. ⁷⁵ שם מכ"א. ⁷⁶ פסוק יד.

בלתי מוגה

רש"י בפסוק דילן "שהיו מתאווננים ומצטערים על כבודן של ישראל". ומפורש בכתוב שענין זה ה' אצל כל העמים — "שמעו עמים ירגזון" ("עמים" סתם), וא"כ, מהו איפוא הענין המיוחד שניתוסף אצל אדום ומואב דוקא?!

יח. גם צריך להבין:

מפרשי רש"י⁷⁷ מקשרים את פירוש רש"י עם דברי המכילתא: "אז נבהלו אלופי אדום — אם תאמר שהם באים לירש את ארצנו, והלוא כבר נאמר⁷⁸ אתם עובדים בגבול אחיכם בני עשו, ואומר⁷⁹ אל תתגרו בם, הא מה תלמוד לומר אלופי אדום, מפני אנינות כו". וכן בנוגע ל"אילי מואב" — "אם תאמר שהם באים לירש את ארצנו, והלוא כבר נאמר⁸⁰ אל תצר את מואב. . . הא מה תלמוד לומר אילי מואב, מפני אנינות כו".

והאריכו לפלפל בדבר — "ואלו⁸¹ הדברים תמוהים מאד, שהרי לא צוה ישראל באזהרות הללו של אדום ושל מואב אלא בשנת הארבעים. . . ושמעו עמים היתה בשנה ראשונה כשיצאו ישראל ממצרים, מיד שנעשו להם כל אותן האותות והמופתים, שעדיין לא הוזהרו לא באזהרת אל תתגרו בם ולא באזהרת אל תצר את מואב ואל תתגר בם"? ולכן, בהכרח לומר "שציווי⁸² אל תצר ואל תתגר בם מלחמה נצטווה שנים הרבה קודם שנכתבו, ואף אם נכתבו בשנת הארבעים לצאתם".

אמנם, מכיון שרש"י כותב בפשטות "והלוא לא ה' להם לירא כלום, שהרי לא עליהם הולכים" — צריך הדבר להיות מובן בפשטות לכן חמש למקרא, מבלי להכנס לכל שקו"ט הנ"ל.

ולכאורה, יש סתירה לכן מפסוק מפורש בפרשת בלק⁸³: "ויגר מואב מפני העם. . . ויאמר מואב. . . עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה", כלומר, שמואב פחד מבני"ש שישמידום כו', וא"כ, הרי זה להיפך ממ"ש רש"י בפרשתנו ש"לא ה' להם לירא כלום שהרי לא עליהם הולכים"?!

ואף שהבן חמש למקרא לא למד עדיין פרשת בלק — הרי כאשר ילמד פרשת בלק תתעורר אצלו קושיא זו, וא"כ, צריך רש"י להבהיר זאת עכ"פ בפרשת בלק!

וכפי שיתבאר לקמן.

יט. בהערות אמר"ר על הזהר דפרשתנו⁸⁴ מובא מאמר הזהר⁸⁵ "בזמנא דדינא תליא בעלמא, אינון דאשתמודעון ורשימין בלחודייהו, אע"ג דזכאין

⁷⁷ רא"ם ושפ"ח. ⁷⁸ דברים ב, ד. ⁷⁹ שם, ה. ⁸⁰ שם, ט. ⁸¹ פי' הרא"ם. ⁸² פי' השפ"ח. ⁸³ כב, ג"ד. ⁸⁴ לקוטי לוי"צ ריש פרשתנו (ע' סא). ⁸⁵ פרשתנו מד, ב.

אינון אתפסן בקדמיתא. ועל דא לא לבעי ל' לאיניש לאתפרשא מבין עמא לעלם, דבכל זמנא רחמי דקוב"ה על עמא כלהו כחד. . ובגיני כך אמרה בתוך⁸⁶ עמי אנכי יושבת, ולא בעינא לאתפרשא מנייהו כו". כלומר, שהאדם צריך לכלול את עצמו עם הציבור כולו, ולא לבקש על עצמו לחוד, שכן, גם כאשר נמצא במעמד ומצב ד"זכאין", הרי בזמן של דין עלולים לבדוק ולדקדק במעשיו כו', משא"כ כאשר יכלול את עצמו עם הציבור כולו.

וכותב אאמו"ר בהערותיו: "ועיין בפ' ויצא דק"ס ע"ב בר איהו זכאה שלים כו' כגון עזרא כו". ושם: "בר נש כד צלי צלותי לא יימא עלי' זכרני ופקדני (בלשון יחיד), כגין דאיכא זכירה ופקידה לטב וזכירה ופקידה לביש, וזמנין לנטלא מלה מן פומא ואתיין לאדכרא חובוי דב"נ ולענשא ל', בר אי איהו זכאה שלים, דכד בדקי חובוי, ההיא זכירה ופקידה לביש, לא ישתחון לון, כגון עזרא דאמר⁸⁷ זכרה לי אלקי לטובה", משא"כ בשאר בני אדם — "מה כתיב ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת. . . כך בעי ל' לבר נש לאתכללא בכללא דסגיאין ולא לאתיחדא בלחודוי, כגין דלא ישגחון עלי' לאדכרא חובוי כדקאמרן".

וא"כ, ישנה סתירה בין הזהר דפרשתנו לזהר דפ' ויצא: בפרשתנו מבואר ש"אע"ג דזכאין אינון אתפסן בקדמיתא, היינו, שאפילו "זכאין" צריכים לכלול את עצמם עם הציבור כולו, ואילו בפ' ויצא מצינו להיפך — שאם הוא "זכאה שלים", אין לו לחשוש שיעיינו במעשיו כו', ולכן יכול לומר (כפי שאמר עזרא) "זכרה לי אלקי לטובה"?

ומתרץ אאמו"ר: "ל"ל התם בכל השנה, אי איהו זכאה שלים שרי ל' למימר זכרה לי כו', וכאן הוא כו"ה, שהוא יומא דדינא דיחוד, אפילו זכאין ג"כ לא שרי להו להיות רשימין בלחודייהו. גם ל"ל התם הוא זכאה שלים, שלים — לו שרי, וזכאין סתם לא שרי" (וממשיך לבאר את חילוקי הדרגות ד"זכאין" סתם ו"זכאה שלים").

וכמדובר כמ"פ שאאמו"ר לא ביאר את ההוראה שיש ללמוד בנוגע לעבודה בפועל, וכפי שיתבאר לקמן.

פ. בשיעור הרמב"ם השייך ליום ההילולא⁸⁸ — נתבארו כו"כ פרטים בדיני שכנים.

וכפי שכבר נסמן וצויין בפרטיות בספר מראי מקומות על הרמב"ם המקורות לכל פרטי דינים אלו — במסכת בבא בתרא, מסכת שיש עלי' ריבוי ספרים ופירושים בראשונים ואחרונים, ובמילא, יכולים לעיין וללמוד כו'.

86) מ"ב ד, יג. 87) נחמ"ה, יט. שם יג, לא. 88) הלכות שכנים פ"ד יט.

אמנם, ליפטר בלא כלום אי אפשר — ולכן, נתעכב על ענין מסויים
בשיעור דיום ההילולא.

ובעיקר — לבאר זאת בעבודת האדם (כרגיל), בקשר ובשייכות
להמדובר לעיל אודות אופן עבודתו של בעל ההילולא, כדלקמן.

כא. בשיעור דיום ההילולא⁸: "וכופין אותו כו' שזו מדת סדום, וכן כל
דבר שזה נהנה בו ואין חבירו מפסיד ואין חסר כלום, כופין עליו".
ויש לחקור בזין זה:

א) מה הדין כאשר "זה נהנה וזה חסר", אלא שחסרון זה יהי גם לולי
הנאת חבירו, וכל החילוק אינו אלא אם חסרון זה יהי מיד או לאחרי זמן,
ובנוגע לחבירו — אם יהי החסרון מיד, יהנה חבירו, ואם יהי לאחרי זמן, לא
תצמח מזה שום הנאה — האם גם במקרה זה כופין אותו: יש סברא לומר
שמכיון שבלאה"כ יהי חסר לאחרי זמן — יש לכופו להקדים חסרון זה כדי
שיהנה חבירו, דויל בטר טעמא, שאין לו לעכב הנאת חבירו שאינה גורמת לו
לחסרון (שהרי החסרון יהי גם לולי הנאת חבירו); ולאידך, יש סברא להיפך.
שהדין דכופין אותו אינו אלא כאשר הנאת חבירו אינה קשורה עם חסרון שלו,
ובנדו"ד, מכיון שבפועל ממש קשורה הנאת חבירו עם חסרון שלו, לכן אין
כופין אותו.

ב) מה הדין בנוגע לקבוצה שלימה, שבקבוצה זו עצמה מהנים זה את זה,
אלא שאינם רוצים להנות אחרים שמחוץ לקבוצה שלהם — האם יש לכופם
להנות מישהו שאינו נמנה על קבוצתם, שהרי אינם חסרים כלום, מכיון
שבלאה"כ יצטרכו להוציא ממון זה, וגם בזה שייך הדין ד"כופין על מדת
סדום", שכן, אנשי סדום בינם לבין עצמם היו מהנים זה את זה, אלא שהתנכלו
לכל מי שבא מבחוץ, שלא היו מאנשי סדום; או שמא אין לכופם מכיון שסו"כ"ס
מהנים זה את זה.

ולחציה, שחקירה הנ"ל שיוכת במיוחד לימים אלו: ישנם כאלו שיש
ברשותם כספים שניתנו כדי לחלק לאחרים, ועו"ז מפעילים לחץ על יהודים
שיצביעו בנושא "מיהו יהודי" היפך מצפונם ואמונתם, היפך מורשת אבותיהם,
תוך כדי איום, שאם לא יעשו כן, לא יקבלו כסף, ובמילא, יש לחקור האם שייך
הזה וזדין דכופין על מדת סדום, מכיון שבלאה"כ יחסר להם הכסף שצריכים
לתת לאחרים, או שמא לא שייך לכופם מכיון שנותנים לאלו הושייכים לקבוצה
שלהם.

כפ. והחזרה בעבודת האדם — בפסוקים — וי"א ממה נוגע וחשוב

ש"פ בשלח

בלתי מוגה

לגרום הנאה לאדם, עד כדי כך, שיש מקרים שכופין על ענין זה.

יש להוסיף, שהחיוב דצדקה הוא אפילו אצל בני-נח (שלכן, אנשי סדום נענשו באופן הכי חמור על ש"יד עני ואביון לא החזיקה"⁹⁰), ומה שלא נמנה חיוב זה במנין ז' המצוות דב"נ — יש לומר: (א) במנין המצוות דב"נ נימנו רק ענינים ד"שב ואל תעשה", (ב) מצות צדקה נכללת במצות "דינין", שתוכנה — ישוב העולם⁹¹.

ומובן, שבזה נכלל הן צדקה גשמית והן צדקה רוחנית — וזהו הקשר להמדובר לעיל אודות עבודתו של בעל ההילולא, ששמו "יוסף יצחק", שעבודתו היתה (א) בענין ד"יוסף ה' לי בן אחר", לפעול על יהודי להתעלות לדרגא נעלית יותר עד שיהי' "בן אחר", וכן לעשות מ"אחר" "בן" — שזהו תוכן הענין דצדקה רוחנית, (ב) וכן בענין ד"כל השומע יצחק לי", לשמח את כאו"א מישראל, בכל מצב שהוא, בענינים שהם לפי-ערך מעמדו ומצבו, עד לשמחה בענינים גשמיים כפשוטם — צדקה גשמית.

וזהו גם תוכן ההוראה מדברי הזהר דלעיל — שיהודי צריך להשתדל לכלול את עצמו עם כללות עם ישראל, היינו, שאינו יכול להסתפק בכך שדואג לעצמו, או עכ"פ לסביבתו הקרובה, אבל לא ליהודי שנמצא בעיר או במדינה אחרת, אלא יש לו לדאוג ולסייע לכל בני"ב בכל מקום שהם.

ולא עוד, אלא שענין זה צריך להיות באופן ד"פתוח תפתח" ו"נחן תתן"⁹² — "אפילו מאה פעמים"⁹³, ומובן, שאין הכוונה ל"מאה פעמים" דוקא, כי אם לשון של ריבוי, עד לריבוי הכי מופלג.

והנהגה זו היא לטובתו — כדברי הזהר: "לא לבעי לי' לאיניש לאתפרשא מבין עמא לעלם, דבכל זמנא רחמי דקוב"ה על עמא כלהו כחד", היינו, שדוקא עי"ז שמתאחד עם כלל ישראל (שדואג ומסייע לכל יהודי כאשר הוא שם) זוכה בעצמו להמשכת ברכתיו של הקב"ה בכל המצטרך לו.

כג. בהמשך להאמור אודות עבודתו של בעל ההילולא בכ"י הענינים ד"יוסף" ו"יצחק" — יש להוסיף ולבאר את ההוראה מחיבור ב' השמות גם יחד, היינו, שהעבודה ד"יוסף" נעשית באופן ד"יצחק" והעבודה ד"יצחק" נעשית באופן ד"יוסף", כדלקמן.

העבודה ד"יוסף" באופן ד"יצחק" — הן בנוגע למשפיע עצמו והן בנוגע ליחס אל המקבל:

בנוגע למשפיע עצמו: עבודתו בענין ד"יוסף ה' לי בן אחר" יכולה להיות

90 יחזקאל טו, מט. וראה בארוכה למח"ש ח"ה ע"ב 145 יאולק. 91 ראה לקמ"ש ט"ם ס"ז ד"ב ו"א ו"ב ו"ג. 92 ראה טו, ח"ה. 93 ספרי ופרש"י ע"פ.

מתוך הכרח ואדישות ("קאלט-בלוטיק"), ובלשון הגמרא⁹⁴: "מה חובתי ואעשנה", כלומר, בידעו שמוטל עליו חיוב למלא את שליחותו של נשיא הדור, עוסק בענין זה כדי למלא חובתו, אבל — ללא חיות ותענוג. ועל זה באה ההוראה שהעבודה בענין ד"יוסף" צריכה להיות באופן של "יצחק" — מתוך חיות, שמחה ותענוג.

וכן בנוגע ליחס אל המקבל: כאשר יפנה לזולת ב"פנים זועפות", ויאמר לו: שמע, אני הוא "המשפיע" ואתה הוא "המקבל", ובכך, הקשב נא לדברי המוסר שנצטוותי — בשליחותו של הקב"ה — לומר לך, הרי בודאי שבשמעו סגנון כזה לא ירצה כלל לשמוע אליו. ולכן, כדי שהזולת ירצה לשמוע את דבריו, להיות במצב ד"כל השומע" — צריך להיות תחילה הענין ד"יצחק", כלומר, לפנות אליו בסבר פנים יפות, פנים מאירות וצוחקות, בדרכי נועם ודרכי שלום, ופשוט, שכל זה צריך להיות (לא באופן "מעושה", כי אם) מתוך רגש אמיתי.

כד. וכן לאידך, שהעבודה ד"יצחק" צריכה להיות באופן ד"יוסף". ובהקדים:

נתבאר לעיל (סי"ב) גודל המעלה שבעבודה ד"כל השומע יצחק לי", לשמח בני אדם בענינים שהם לפי-ערכם, עד לשמחה בענינים גשמיים כפשוטם.

ויש להוסיף בזה, ע"פ תורת המגיד בהתחלת ב' ספריו⁹⁵ [אשר למרות שנכתבו וסודרו ע"י תלמידיו, הרי זה בודאי בהשגחה פרטית כו'] בענין "ישראל עלו במחשבה"⁹⁶, היינו, ש"אף קודם שנבראו ישראל הי' נחקק צורתם במחשבה... כי אצלו יתברך העבר והעתיד א"⁹⁷ — שענין זה הוא "כמשל אב המצמצם את שכלו ומדבר דברי קטנות בשביל בנו הקטן, וגם כל המדות מעשה נערות נולדים בהאב, שאוהב את מעשה נערות כדי שיהי' להבן תענוג כו", ומזה מובן, שגם כאשר מדובר אודות "דברי קטנות", מ"מ, מכיון שהבן הקטן נמצא במעמד ומצב שמתענג מדברים אלו, לכן, כאשר נותנים לו את הענינים שמתענג בהם, גורמים נח"ר ותענוג להאב, שגם הוא מתענג מהתענוג של בנו הקטן.

[ומובן, שכללות הענין ד"ישראל עלו במחשבה" (שבענין זה הובא המשל מאב המצמצם את שכלו לדבר דברי קטנות) אינו רק "קודם שנבראו ישראל", אלא כן הוא גם לאחרי שנבראו, שגם אז "נחקק צורתם במחשבה", אלא שבהוספה לזה ישנה גם מציאותם כפועל ממש. וע"ד הענין ד"לגלות

⁹⁴ סוטה כב, רע"ב. ⁹⁵ לקוטי אמרים ואור תורה. ⁹⁶ ב"ר פ"א, ד. ⁹⁷ אר"ת ב, ג.

שלימות כוחותיו ופעולותיו ית" (בנוגע לטעמי הבריאה)⁹⁸, שגם לאחר הבריאה בפועל ישנו העילוי ד"אין כח חסר פועל"⁹⁹, אלא שבהוספה לזה ישנו גם הגילוי מן הכח אל הפועל].

וענין זה מודגש עוד יותר ע"פ תורת הבעש"ט הידועה¹⁰⁰ שחביבותו של כאו"א מישראל היא כדוגמת החביבות דבן יחיד שנולד להורים זקנים לעת זקנתם — שאז בודאי מתענג האב ביותר וביותר מהתענוג של הבן הקטן, אף שמדובר אודות "דברי קטנות".

ולאחרי כל העילוי וההפלאה שבאופן העבודה ד"יצחק" — מוסיפים שעבודה זו צריכה להיות גם באופן ד"יוסף":

אין להסתפק בכך ששימח את לבו של חבירו בענינים שהם לפי-ערך מעמדו ומצבו כהוה — "דברי קטנות", אלא ביחד עם זה יש להשתדל גם לפעול בו את הענין ד"יוסף ה' לי בן אחר", להביאו למעמד ומצב נעלה יותר, עד שיהי' "בן אחר" לגבי מעמדו ומצבו הקודם, ועאכו"כ לעשות מ"אחר" "בן" (עי"ז שמהפכים את הרי"ש ד"אחר" לדל"ת ד"אחד"¹⁰¹), ואז תהי' השמחה ("יצחק") באופן נעלה יותר (באופן של הוספה, "יוסף") — שמחה שבאין ערוך כלל לגבי השמחה שהיתה שייכת אצלו בהיותו במעמדו ומצבו הקודם. אמנם, בודאי שאין להמתין עד שיבוא תחילה למעמד ומצב נעלה, ואז ישמחו בדברי-תורה, אלא לכל לראש יש לשמחו בענינים שהם לפי-ערך מעמדו ומצבו, שגם זה ענין גדול ביותר, ובפרט שעי"ז גורם שמחה ותענוג אצל האב (הקב"ה) שמצמצם את עצמו כ"דברי קטנות" בשביל בנו הקטן, וכאמור לעיל (סי"ב) אודות הנהגתו של הבעש"ט שלכל לראש עזר ליהודים בענינים גשמיים, עניני פרנסה כו'; אבל ביחד עם זה, אין להסתפק בכך, ויש להשתדל גם להביאו לדרגא נעלית יותר, "יוסף ה' לי בן אחר", ואז יוכל לשמחו באופן נעלה יותר באין ערוך.

פת. ויה"ר שכאו"א יוסיף ככל עניני העבודה האמורים לעיל — "שתיים שהן ארבע": העבודה ד"יוסף" והעבודה ד"יצחק", ובזה גופא — העבודה ד"יוסף" באופן ד"יצחק", והעבודה ד"יצחק" באופן ד"יוסף".

וכאמור, שהעבודה ככל ענינים אלו היא בהתאם להוראה והציווי, ביחד עם נתינת-כח, של נשיא הדור, אשר "הנשיא הוא הכל".

ויש להוסיף בזה — ע"פ המבואר בספרי קבלה¹⁰² [חכמת האמת" — כפי שנקראת בשו"ע¹⁰³, נגלה דתורה, עד לפסקי-דינים למעשה בפועל]

98) ע"ח בתחלתו וכ"ה בש' ההקדמות הקדמה ג. 99) ראה פרדס שער יא פ"ג. 100) כש"ט הוספות סקל"ג. וש"נ. 101) ראה גם המשך באתי לגני השי"ת פ"ו (סה"מ היחש"י ע' 119 ואילך). 102) ס' קה"י מעי רבי. 103) הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ס"ד.

בלתי מוגה

ש"נשיא" ר"ת: ניצוצו של יעקב אבינו, והרי נשמתו של יעקב אבינו כוללת "כל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם"¹⁰⁴ (לא רק דור זה (ושלאחריו¹⁰⁵), כי אם כל נשמות ישראל ממש) — "מטתו שלימה"¹⁰⁶.

ובפרט כאשר מדייקים ומדגישים שענין זה הוא כאופן של "ניצוץ" (ניצוצו של יעקב אבינו) — לא רק אור שאינו ממציאיות העצם, ובאור גופא ישנו ענין של הארה, עד להארה דהארה כו', כי אם "ניצוץ", שפירושו — חלק מהדבר עצמו, ומכיון שכן, הרי זה באופן ד"העצם כשאתה תופס בחלקו (או במקצתו) אתה תופס בכלול" (כתורת הבעש"ט בשם הרס"ג שהובאה בדרושי כ"ק אדמו"ר נ"ע)¹⁰⁷.

וע"י כללות העבודה ד"יוסף" נכפי שהיא בשלימותה, ביחד עם העבודה ד"יצחק" — "יוסף ה' לי בן אחר", לעשות מ"אחר" "בן" — כאים לענין ד"יתרו", כפי שהולכים לקרוא בתפלת מנחה, "רעוא דרעוין", שענינו — ש"יתר פרשה אחת בתורה"¹⁰⁸, ענין של "יתרון", "יתרון¹⁰⁹ האור מן החושך ויתרון החכמה מן הסכלות"¹¹⁰, יתרון שבא כתוצאה מהענין דאתהפכא חשוכא לנהורא, היינו, שתמורת היותו במעמד ומצב ש"הי' מכיר בכל ע"ז שבעולם, שלא הניח ע"ז שלא עבדה"¹¹¹, תכלית הירידה שאין למטה ממנה, נתהפך לקדושה — "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים"¹¹².

ולא עוד, אלא שענין זה נעשה הכנה ל"מתן-תורה", כמבואר בזהר¹¹³ שהודאת יתרו "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים" היתה הכנה והקדמה לכללות הענין דמ"ת, ודוגמתו בימינו אלו — שע"י העבודה ד"יתרו" (תוכן הענין ד"יוסף ה' לי בן אחר") זוכים לגילוי פנימיות התורה לעתיד לבוא, שכן, אף שמ"ת עצמו לא יהי' עוד הפעם (כידוע¹¹⁴ הפתגם בזה), מ"מ, הגילוי דפנימיות התורה דלעתיד לבוא, תורתו של משיח, יהי' באופן שבאין ערוך¹¹⁵, ובלשון הידוע¹¹⁶: "כבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה", היינו, שהגילויים שהיו במ"ת הם מעין ודוגמא בלבד לגילויים שיתגלו לעתיד לבוא.

ויה"ר שמהדיבור אודות "רעוא דרעוין" — נזכה להמשכת וגילוי בחינה זו, תכלית השלימות בענין הרצון, למעלה מכל מדידה והגבלה, וביחד עם זה נמשך גילוי זה בעולם דלמטה, בגדרי הזמן ומקום, הן ברוחניות והן בגשמיות, וברוחניות ובגשמיות גם יחד, מכיון שנמשך מדרגא שלמעלה משניהם,

104) אגה"ק ס"ז. 105) כנ"ל ס"ג. 106) ויק"ר פל"ו, ה. וראה פסחים נו, א. ספרי דברים ה, ד. האזינו לב, ט. ברכה לג, ב. 107) המשך חרס"ו ע' תקכב. תער"ב ח"א ע' חטו. ע' תקנג. ח"ב ע' א"פא. 108) מכילתא ופרש"י ר"פ יתרו. 109) ע"פ קהלת ב, יג. 110) ראה ד"ה ויאמר משה תש"ט פ"ב ואילך (סה"מ תש"ט ע' 52 ואילך). 111) מכילתא ופרש"י יתרו יח, יא. זח"ב סט, א. 112) יתרו שם. 113) שם סז, ב. סח, א. וראה ד"ה ויאמר משה שם פ"ו ואילך (סה"מ שם ס"ע 56 ואילך). 114) המשך חרס"ו ע' כג. ע' תקמו. המשך תער"ב ח"א ע' שסו. ד"ה ויאמר משה שם (ע' 57). 115) ראה ויק"ר פ"ג, ג. קה"ר רפ"ב. שם פ"א, ח. 116) תניא פל"ו.

עדי קיום היעוד "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו"¹¹⁷, היינו, שלא זקוקים אפילו ל"עיני בשר", כי אם "וראו כל בשר", "בשר" הגוף ממש, ולא עוד, אלא שהנשמה תהי' נזונית מן הגוף¹¹⁸,

וכל ענינים אלו — כפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, וכאופן שיכולים למשש זאת בחוש המישוש — ממש.

* * *

כו. בנוגע לכללות הענין דיום ההילולא — ישנם ענינים השוים בכל שנה ושנה, כמו: ההוראה משמו של בעל ההילולא (כנ"ל בארוכה), וישנם ענינים הקשורים עם קביעות מיוחדת, כמו: ההוראה משיעור חומש היומי — מששי עד שביעי (כנ"ל בארוכה), שהוראה זו קשורה עם הקביעות דיום ההילולא בשנה זו — ביום ששי דפ' בשלח.

אמנם, גם ההוראה מהקביעות דיום ההילולא ביום ששי דפ' בשלח אינה ענין השייך לשנה זו בלבד, שכן, קביעות כזו היתה ויכולה להיות בשנים שעברו וכשנים הבאות.

ונוסף לזה, ישנו ענין מיוחד השייך אך ורק ליום ההילולא דשנה זו בלבד — מלאות ל"ה שנה, והתחלת שנה ה"ו.

ומזה מובן, שההוראה העיקרית המיוחדת ליום ההילולא דשנה זו מתבטאת בחידוש המיוחד שבשנה זו — התחלת שנת ה"ו, כדלקמן.

כז. ויובן בהקדם ביאור המעלה המיוחדת שמצינו בתורה בנוגע למספר ל"ו — מספר ש"ש לו מעלה גדולה¹¹⁹:

מספר ל"ו קשור ומורה על ענין הגילוי — כי: (א) ל"ו בגימטריא "אלה", ומבואר בלקו"ת¹²⁰ ש"אלה הוא לשון גילוי", היינו, שיכולים להראות באצבע ולומר "אלה". (ב) "ויש עוד בחי' ומעלה במספר ל"ו שהוא . . . מספר הנרות דחנוכה"¹²¹, שמספרם הכללי (נר א' ביום ראשון, ב' נרות ביום שני, וכן הלאה, עד לח' נרות ביום השמיני) הוא ל"ו. והקשר עם ענין הגילוי — כי נרות חנוכה ענינם להאיר, ענין הגילוי, שהרי האור אינו פועל דבר חדש, כי אם מגלה את הדבר שהי' מקודם לכן*¹²¹.

ביאור הענין בעבודת האדם:

מספר ל"ו — "אלה" — קאי על המדות, "ששה מדות . . . נקראו . . . אלה.

117 ישע"מ, ה. וראה שער האמונה פכ"ד ואילך. 118 ראה כהנסמן בלקו"ת חכ"א ע' אא הע' 35. 119 לקו"ת לוי"צ אגרות ע' תיד. 120 פקודי ד. ג. 121 לקו"ת לוי"צ שם ע' תיד. 121* ראה ספר הערכים-חכ"ד (כרך ב) ערך אור — בהירות ס"א סק"א (ס"ע תצו ואילך), ושי"נ.

כי כל מדה כלולה מכל הששה, עולה מספר ל"ו, שהוא בגימט' אלה"120. והקשר עם ענין הגילוי — מכיון שבחי' המדות הם באופן של התגלות — "והנגלות" (משא"כ בחי' המוחין, שהם "הנסתרות לה' אלקינו")122.

ונמצא, שבענין זה מרומז כללות ענין העבודה — כי:

עיקר העבודה בזמן הזה היא בענין המדות, שכללותם — ששה מדות, שעל ידם ישנו ענין הגילוי לעצמו (שהרי המדה השביעית, מדת המלכות, ענינה רק להמשיך גילוי זה למטה, מחוץ הימנו).

[וזהו גם הביאור במספר דששים ריבוא נשמות ישראל*122 — לפי ש"יעקב" הוא בחי' ז"א, ששה מדות, וכאשר ששה המדות כלולים מעשר, ועשר מעשר וכו', אזי נעשה המספר דששים ריבוא נשמות פרטיות, ונשמות פרטיות אלו "הן"123 שרשים, וכל שורש מתחלק לששים ריבוא ניצוצות, שכל ניצוץ הוא נשמה אחת"124].

ולכן, כאשר העבודה היא באופן שכל א' משה מדות אלו כלולה מכולם, היינו, שהעבודה במדת החסד היא בכל הפרטים שבה, חסד שבחסד וכו' עד ליסוד שבחסד, וכיו"ב בשאר המדות, ששה מדות כפי שכלולים משה — אזי העבודה היא בשלימותה.

וזהו גם תוכן הענין דנרות חנוכה — להאיר על פתח ביתו מבהוץ, ענין של גילוי בלבד (כנ"ל שהאור אינו פועל דבר חדש כו'), ע"ד האמור לעיל בענין המדות, שעיקרם ששה מדות שעל ידם נעשה ענין הגילוי.

ועפ"ז מובנת ההוראה המיוחדת הקשורה עם שנת ה"ל"ו:

כללות העבודה במילוי שליחותו של בעל ההילולא — הן בנוגע לעבודה עם עצמו (ענין המדות), והן בנוגע לעבודה עם הזולת, הפצת היהדות והמעיינות חוצה (נרות חנוכה, שענינם להאיר על פתח ביתו מבהוץ) — צריכה להיות באופן של שלימות, בכל הפרטים ופרטי פרטים (ששה מדות כפי שכלולים משה), ובתכלית התוקף והגילוי ("אלה" — ל"ו — לשון גילוי, והגילוי דנרות חנוכה).

כח. ענין נוסף בשנת ה"ל"ו:

כתיב125 "ימי שנותינו בהם שבעים שנה", שבהם צריך האדם לברר ז' מדות שכל א' כלולה מיו"ד — מספר שבעים126.

וע"פ חשבון זה, נמצא, של"ו שנה הם "דוב שנותיו" — שנה אחת יתירה

122 ראה לקו"ת ראה כט, א ואילך. ובכ"מ. 122* ראה אזה"ת בלק (כרך ה) ע' א'תוס'. 123 תניא פל"ו. 124 ראה גם לקוטי לוי"צ שם ס"ע תיד ואילך, ש"ל"ו הוא המקור דכל נש"י. 125 תהלים צ, י. וראה שכת פט, ב. 126 לקו"ת חוקת סה, ד.

ממחצית שנותיו (ל"ה).

והנה, אמרו חז"ל¹²⁷ "כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא", כלומר, אין הכוונה שנשלל ממנו ענין הבחירה, אלא שמובטח לו שמצד טבעו לא יחטא, אא"כ ירצה, ח"ו, לעשות היפך טבעו.

ועפ"ז מובן העילוי המיוחד דיום ההילולא בשנה זו:

ביום ההילולא דשנה זו נשלמו ל"ה שנה, וכו ביום מתחילה שנת הל"ו. ומכיון ש"יום אחד בשנה חשוב שנה"¹²⁸, ומה גם שיום ההילולא הוא בדוגמת "ראש השנה" (בענין זה) שבו כלולים כל ימי השנה כולה עד ליום ההילולא בשנה הבאה — הרי זה נחשב כמו שישנה כבר שנת הל"ו בשלימותה.

ונמצא, שביום ההילולא דשנה זו נפעל תוקף מיוחד בכל עניני העבודה שנעשים בשליחותו של בעל ההילולא — התוקף ד"רוב שנותיו", ל"ו שנה, שאז מובטח המשך ושלימות עבודה זו גם מצד הטבע.

ומכל זה מובן עד כמה צריכים להוסיף בכל עניני העבודה שצוה והורה בעל ההילולא — בהתאם לענינים המיוחדים אשר ביום ההילולא דשנה זו, כנ"ל בארוכה.

כט. בהמשך להמוזכר לעיל שיום ההילולא הוא בדוגמת "ראש השנה", הרי כאן המקום להזכיר אודות ענין נוסף ד"ראש השנה":

בימים דשבוע הבא — שמתברכים משבת זו¹²⁹ — חל חמשה עשר בשבט, שהוא "ראש השנה לאילן"¹³⁰.

והנה, בנוסף על כל הענינים הקשורים עם חמשה עשר בשבט מצד עצמו, הרי ביום זה נעשית גם השלימות דכל חודש שבט¹³¹, כולל ובמיוחד — עשירי בשבט.

ולכן, בהמשך להמדובר¹³² אודות "הנחה" — "הנחה למדינות עשה"¹³³ — במחירם של ספרי קה"ת עד ליו"ד שבט, מן הנכון וראוי להמשיך ב"הנחה" זו בימים שלאח"ז, עד חמשה עשר בשבט.

ובפרט שבינתיים יצאו לאור ספרים חדשים, ומכיון שגם ספרים אלו צריכים להמכר ב"הנחה" (ככל שאר הספרים), שהרי "למה נגרע" ... יש להמשיך את ה"הנחה" על ספרים אלו גם לאחרי יו"ד שבט (עד ט"ו בשבט), ובזכותם — להמשיך ב"הנחה" זו גם על שאר כל הספרים.

¹²⁷ יומא לח, סע"ב. ¹²⁸ ר"ה ב, ב. ¹²⁹ ראה זח"ב סג, ב. שם פת, א. ¹³⁰ ר"ה בתחלתה (דהלכה כב"ה). ¹³¹ ראה שמו"ר פט"ו, כו. זח"א קנ, רע"א. ח"ב פה, א. ועוד. ¹³² שיחת ש"פ וישב סמ"ג. ¹³³ אסתר ב, יח.

בלתי מוגה

ל. וכמו כן — "הנחה למדינות עשה" בנוגע לשלוחים:

בימים הסמוכים ליום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — יתנו לכל אחד משלוחיו ושלוחי שלוחיו של בעל ההילולא, סכום סמלי, מא' ה"קנות" של בעל ההילולא, בתור השתתפות (א) בהוצאותיו הפרטיים של השליח וכני ביתו, עבור עניני אכילה ושתי וכיו"ב, (ב) בפעולותיו של השליח בשטח הפצת היהדות והפצת המעיינות חוצה.

וסכום זה ינתן בבת אחת, בצ"ק אחד דוקא (ולא בשני צ"קים נפרדים) — כדי להדגיש שענינים הנ"ל (צרכיו הפרטיים של השליח ופעולותיו במילוי השליחות) אינם שני דברים נפרדים, כי אם דבר אחד.

דהנה, כשם שאצל הקב"ה "הוא המדע הוא היודע והוא הידוע"¹³⁴ — כן הוא גם אצל הצדיקים, "צדיקים דומין לבוראן"¹³⁵, ולכן, צריך להיות כן גם אצל כאו"א מהשלוחים, "שלוחו של אדם כמותו", שעניניו הפרטיים והתעסקותו במילוי השליחות הם דבר אחד.

לא. וכדי לקשר זאת עם ההתוועדות דיום ההילולא — יתנו לכל א' מהשלוחים בקבוק משקה שיערבבו בו מהמשקה דהתוועדות זו, ומצד הענין דטירחא דציבורא — יקבלו השלוחים את בקבוקי המשקה לאחר השבת, ביום ראשון, ע"י ה"מזכירות", כבשנה שעברה¹³⁶, על מנת שכאו"א יערוך התוועדות במקום שליחותו, כדי לעורר ע"ד ההוספה בכל עניני יהדות, תורה ומצוות, כולל ובמיוחד — הפעולות דהפצת היהדות והפצת המעיינות חוצה.

וכמדובר כמ"פ שיכולים להוסיף ולמזוג עוד משקה, עבור התוועדות נוספת וכיו, וכל המרכה הרי זה משובח.

לב. ויה"ר שכל א' מהשלוחים ושלוחי שלוחים של נשיא דורנו יקח וינצל כל הברכות והכחות שנותנים ביום ההילולא, על מנת להוסיף ביתר שאת וביתר עוז במילוי השליחות במשך כל השנה כולה, וכל הימים שלאח"ז.

ובלשון בעל ההילולא: "עמדו הכן כולכם" כדי לקבל את כל הברכות וההשפעות שנמשכות ע"י נשיא דורנו — בתור שליח של הקב"ה, "שלוחו של אדם העליון כמותו"¹³⁷, וכמובן מדברי המכילתא על הפסוק¹² "ויאמינו בה" ובמשה עבדו": "כל מי שמאמין ברועה נאמן כאילו מאמין במאמר של מי שאמר והי' העולם", היינו, שהאמונה בה' קשורה עם האמונה ב"משה עבדו",

¹³⁴ רמב"ם הלי' יסודות פ"ב ה"י. מו"ח א"פ ס"ח. ¹³⁵ ראה ב"ר פס"ז, ח. במדבר פ"י, ה. אסת"ר פ"ו, כ. רות רבה פ"ד, ג. ¹³⁶ ראה שיחת ש"פ בשלח יו"ד שבט תשרי"מ סמ"ה (התוועדות תשרי"מ ח"ב ע' 883). ¹³⁷ לק"ת ויקרא א, ג.

ועד"ז בנוגע לאחפשטותא דמשה שבכל דרא, עד לנשיא דורנו.

ובפשטות — שנותנים לכאו"א את כל הענינים מלמעלה, כולל —
 ה"כלים" לקבלת כל ההשפעות, כידוע¹³⁸ הפירוש במ"ש¹³⁹ "והוא יכלכלך";
 צריכים רק לעמוד "הכן", "עמדו הכן כולכם", כדי לקחת כל ענינים אלו
 ולהביאם לידי פועל ממש, ע"י מילוי השליחות.

ועי"ז זוכים בקרוב ממש לבואו של ה"שליח" ששולח הקב"ה — "הנה
 אנכי שולח לכם את אליהו הנביא"¹⁴⁰, "מבשר טוב"¹⁴¹, מבשר הגאולה,
 שיבוא ויבשר שמיח צדקנו "הנה זה בא"¹⁴², ועד שבשורה זו היא בלשון עבר
 — שכבר בא ("משיח צדקנו איז שוין געקומען")!

ועל ידו יוצאים כל בני מהגלות, "בנערינו ובזקנינו גוי כבנינו
 ובבנותינו"¹⁴³, שלימות העם, ביחד עם שלימות התורה ומצוותי, וכאים
 לארצנו הקדושה כפי שהיא בשלימותה, שלימות הארץ,
 בעגלא דידן ממש.

* * *

לג. בהמשך להמוזכר לעיל אודות חלוקת משקה ביום ראשון -- הרי
 מובן שבנוגע לסעודות ד"מלוה-מלכה" שנערכות מיד כמוצאי שבת, בהכרח
 לתת את ה"משקה" מהתועודות זו עכשיו.

ולכל לראש — בנוגע לענין הקשור עם נשי ובנות ישראל, אשר להן
 שייכות מיוחדת לענין הגאולה, כמארז"ל¹⁴⁴ "כשכר נשים צדקניות שהיו
 באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים", ומזה מובן גם בנוגע לגאולת דורנו זה
 מגלות האחרון — ע"פ המבואר בכתבי האריז"ל¹⁴⁵ שדור האחרון הוא
 בדוגמת הדור שיצאו ממצרים — שהגאולה העתידה לבוא בקרוב ממש תהי'
 בזכותן של נשים צדקניות שבדורנו.

ומזה מובן גודל החשיבות והמעלה של המוסד שתפקידו לעסוק עם נשים
 ובנות בישראל — "מכון ליהדות" — לחנכן ברוח היהדות, להיות נשים
 צדקניות, ולהכיין לקראת תפקידן העיקרי — להיות "עקרת-הבית", כאשר
 תזכה להקים בית בישראל על יסודי התורה והמצוה.

לד. ויש להוסיף בזה — בקשר עם תוכנו של המוסד, "מכון ליהדות":

138) סה"מ עזרת ע' קו, תפ"ח ע' כח, סה"מ קונטרסים ח"ב שלח, סעי"ב, סה"מ הרצ"ט ע'
 21. 139) תהלים נה, כג, 140) מלאכי ג, כג, 141) ראה פירוש בחוקתי כו, מב תיב"ע וארא ה"ח
 יל"ש ר"פ פינחס, רמב"ם הלי' מלכים פי"ב ה"ב, 142) שה"ש ב, ח, 143) בא"ט, 144) סוטה יא
 ב, עמוד פ"א, יב, במדבר פ"ג, ו, יל"ש שמות רמז קסד (כתחלתו), 145) שי הגלגוליות נשיות ס' ע'
 הליקוטים להאריז"ל עה"פ שמות ג, ד.

בלתי מוגה

"יהדות", וכן "יהודי", הוא מלשון "יהודה", שם שמעלתו גדולה ביותר — כדברי הגמרא¹⁴⁶: "נקרא כולו על שמו של הקב"ה" ("שם בן ארבעה אותיות כלול בשמו של יהודה"¹⁴⁷).

[וגם "יהודי" או "יהודית", וכן "יהדות" — אף שאין בו ה"א שני, הרי ידוע¹⁴⁸ שה"א ראשונה כוללת גם את ה"ה"א השני. וכמודגש גם בכך שמספר הצירופים דשם הוי' אינו כ"ד (כמספר הצירופים דד' אותיות), כי אם י"ב בלבד, מכיון שאות ה"א היא כפולה¹⁴⁹].

ויש לקשר זאת עם ענין הגאולה — שהרי דוד מלכא משיחא [שסעודתו — במוצאי שבת קודש, "סעודתא דדוד מלכא משיחא"¹⁵⁰] הוא משבט יהודה. ו"מכון" — הוא מלשון הכנה, המורה על דבר חשוב הדורש הכנה, עד ל"הכנה רבה" (כמבואר במסכת ביצה¹⁵¹), כפי שלמדים ממ"ש בפרשתנו¹⁵² בנוגע להכנה דיום הששי: "והכינו את אשר יביאו".

לה. ויה"ר שכל הפעולות דמוסד זה יהיו בהצלחה רבה ומופלגה, וכל השייכים למוסד זה, הן התלמידות שמתחנכות בו, והן צוות המורים והנהלת המוסד, יתברכו בכל מילי דמיטב,

ובמיוחד — שהתלמידות ימצאו שידוכים טובים, וכל א' מהן תקים בית בישראל, ותזכה לקיים את השליחות הקדושה ד"פרו ורבו ומילאו את הארץ"¹⁵³,

וכמדובר כמ"פ בארוכה בשליחות קדושה זו יש לקיימה ללא כל חשבונות כו', ועד לשלימות הענין ד"פרו ורבו" — לעתיד לבוא, כמארז¹⁵⁴ "עתידה אשה שתלד בכל יום", וכפי שמבאר הצ"צ¹⁵⁵ שבמקום תשעה חדשי העיבור יהי' זמן העיבור במשך ט' שעות בלבד,

ובזה נכלל גם הענין ד"פרו ורבו" ברוחניות, כידוע¹⁵⁶ פתגם בעל ההילולא שהמצוה הראשונה שבתורה, "פרו ורבו", תוכנה — שכל יהודי חייב לעשות עוד יהודי, שזהו תוכן הענין ד"יוסף ה' לי בן אחר", לעשות מ"אחר" — "בן".

לו. ומעלה נוספת בנוגע למוסד הנ"ל — שיש לו קשר מיוחד עם המצוות ("מבצעים") שניתנו לנשי ובנות ישראל: טהרת המשפחה, כשרות האכילה ושתי', והדלקת נרות שבת ויו"ט — שעני"ז מאירים את העולם כולו באור של קדושה ויהדות.

¹⁴⁶ סוטה י. ב. לו. ב. (147) פרש"י שם לו. ב. (148) ראה חו"א ר"פ חיי שרה. (149) ראה פרס ש"ג פ"ג ועוד. (150) פע"ח ש' השבת ספכ"ד. סי' האר"ח ל' כוונת הבדלה ומי"ש. (151) ב. ב. (152) טו. ה. (153) בראשית א. כח. נח ט. א. (154) שבת ל. ב. (155) אוה"ת (יהל אור) לתהלים ע' תרי"ט וראה ביהו"ז ח"ב ע' תתכ"ח. (156) לקו"ד ח"ד תשמו, א. סה"ש תש"א ס"ע 45 ואילך.

ומ"מבצעים" אלו — לכל שאר עניני ה"מבצעים":

אהבת ישראל ואחדות ישראל, חינוך עצמו וחינוך הזולת,

וכן ה"מבצעים הפרטיים": תורה, תפילין, מזוזה, צדקה, בית מלא ספרים — יבנה וחכמי, וג' המבצעים דנשי ישראל (כנ"ל).

וכן המבצע דאחדות כל בני בספרי-תורה כלליים, כידוע¹⁵⁷ ש"ישראל" ר"ת: יש ששים ריבוא אותיות לתורה, ולכן, האחדות האמיתית דכל בני היא כאשר מתאחדים — בפועל ובגלוי — עם כל האותיות שבס"ת, עי"ז שכל יהודי רוכש את א' בספר-תורה כללי. ומה גם שבזה מודגש ששלימותו של כל יהודי תלוי בשלימותם של כל בני — כשם ששלימות האות שלו בתורה תלוי בשלימותם של כל האותיות שבס"ת.

וכן הענין דלימוד שיעור יומי ברמב"ם — ג' פרקים ליום, או עכ"פ פרק אחד ליום, או עכ"פ מצוה מספר המצוות להרמב"ם.

לז. ובהמשך להאמור — אתן עתה בקבוק משקה עבור מסיבת ה"מלוה" מלכה" הקשורה עם נשי ובנות ישראל.

וכמו כן אתן בקבוק משקה עבור מסיבת ה"מלוה-מלכה" שנערכת ע"י "הוועדה לדוברי עברית".

ולהוסיף, שחלוקת המשקה הוא גם ענין של צדקה, "גדולה לגימה שמקרכת"¹⁵⁸, ובפרט כאשר נמצאים ביום השבת שאז אי-אפשר לקיים מצות צדקה ע"י נתינת ממון, כי אם ע"י מאכל ומשקה, הרי צריכים להוסיף בזה ביתר שאת, כדי למלא את החסרון בשאר האופנים דנתינת הצדקה.

ומפני קדושת השבת — יחלקו מן המשקה תיכף ומיד, בעת ההתוועדות, והשאר — לחלק במוצאי שבת בסעודת "מלוה מלכה", סעודה שנערכת כדי "ללוות את השבת... כדרך שמלווין את המלך"¹⁵⁹, היינו, שנמצאים אז ביחד עם המלך, "שבת המלכה"¹⁶⁰.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן בקבוק משקה להרב יעקב יהודה שי' העכט — עבור "מכון ליהדות", ולהרב שרגא פייביש שי' זלמנוב — עבור "הוועדה לדוברי עברית".

לאחרי חלוקת המשקה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון "הקפות" לאביו ז"ל].

* * *

¹⁵⁷ מגלה עמוקות אופן קפו. (158) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך. (159) שו"ע אדה"ז א"ח ס"ח ש"ב. (160) שבת קיט, רע"א. שו"ע אדה"ז שם סרס"ב ס"ד.

לח. הביאור בפרש"י — בקיצור עכ"פ:

רש"י שואל בפשטות "והלוא לא הי' להם לירא כלום שהרי לא עליהם הולכים" — מכיון שבכל הפסוקים שבהם למד הבן חמש למקרא, עד עתה, אודות הארץ שבה עומדים בני"י להכנס, הוזכרה תמיד "ארץ כנען" בלבד (ולא שאר ארצות), ומכיון שכן, אין לאדום ומואב מה לפחד "שהרי לא עליהם הולכים", כי אם על ארץ כנען.

וכפי שפירש רש"י בפסוק "שמעו עמים ירגזון" — "מתרגזון", דלכאורה, אינו מוסיף מאומה על מש"נ בכתוב? — אלא כוונתו בזה להדגיש שלא נטעה לפרש שרוגז זה קשור גם עם ענין של פחד, אלא הפירוש ד"ירגזון" אינו אלא "מתרגזון" בלבד, רוגז מפני שאינם יכולים לסבול את הצלחתן של ישראל וכפי שידוע הבן חמש למקרא שעמו למד רש"י, שכאשר הגוי רואה יהודי שיש לו הצלחה מיוחדת — חורק שן מפני שאינו יכול לסבול זאת, אבל אין לזה כל קשר עם ענין של פחד, מכיון שבני"י התכוונו לכבוש את ארץ כנען בלבד, ולא שאר ארצות.

ולבן שואל רש"י — בפשטות — מה מקום לענין של פחד אצל אדום ומואב, "והלוא לא הי' להם לירא כלום שהרי לא עליהם הולכים", כמו כל שאר האומות שאצלם לא הי' ענין של פחד, כי אם "ירגזון" בלבד.

ואעפ"כ, גם כאשר הבן חמש למקרא ילמד בפי' בלק "ויגר מואב . . . ויאמר . . . עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה" — לא יוקשה אצלו ממה שלמד בפרש"י דילן, כי: לאחרי שבלק מלך מואב ראה שבני"י כבשו את ארץ סיחון ועוג, כולל חלק מסויים מארץ מואב שנכבש תחילה ע"י סיחון (כדברי רש"י¹⁶¹): "חשבון משל מואב היתה . . . (אלא) שסיחון לקחה מהם ועל ידו טהרו לישראל", היינו, שבני"י כובשים ארצות נוספות מלבד ארץ כנען, ועד ש"יושב ממלי" — אזי אין כל פלא על כך שעלה בלבו פחד ש"עתה ילחכו הקהל (גם) את כל סביבותינו"¹⁶².

לט. ומתרג' רש"י — "אלא מפני אנינות, שהיו מתאוננים ומצטערים על כבודן של ישראל":

החילוק שבין "ירגזון" ל"אנינות" ("מתאוננים ומצטערים") הוא — ש"ירגזון" אינו אלא ענין של רוגז בלבד, שאינם יכולים לסבול את הצלחתם של ישראל, משא"כ "אנינות" הוא (גם) ענין של קנאה, שמקנאים ("מתאוננים ומצטערים") בכבודן של ישראל.

והנה, המושג של "קנאה" שייך רק אצל מי שחושב שגם הוא ראוי ושייך

¹⁶¹ (161) ויקרא כא, כו. — ראה לקו"ש ח"ח ע' 148 הע' 33.

לדבר, שאז מקנא הוא בכך שחבירו קיבל את הדבר, והוא — לא קיבל. משא"כ בנוגע לדבר שאינו שייך אליו כלל וכלל — לא שייך ענין של קנאה, מכיון שאין זה שייך אליו כלל, כי אם ענין של "רוגז" בלבד, מפני שאינו יכול לסבול זאת. ועפ"ז יובן הענין המיוחד שהי' אצל אדם ומואב — "שהיו מתאוננים ומצטערים על כבודן של ישראל" — מה שלא מצינו אצל שאר האומות: הענין המיוחד שאצל אדם ומואב הוא — קירבתם לבנ"י: אדם — מזרעו של עשו, בן בנו של אברהם. ומואב — מזרע לוט, בן אחיו של אברהם. ולכן, בראותם את הכבוד הגדול שנפל בחלקן של ישראל ע"י הגסים שנעשו להם — "היו מתאוננים ומצטערים על כבודן של ישראל", היינו, שנתקנאו בכבודן של ישראל. לפי שהיו סבורים שגם הם ראויים לגדולה וכבוד זה: אדם טען שכבוד זה מגיע לו, שהרי כל היחוס של בנ"י הוא להיותם בניו של יעקב, והוא — בנו של עשו, אחיו של יעקב [ומטעם זה ערער על חלקו במערת המכפלה¹⁶³, וכיו"ב בנוגע לחלקו בארץ ישראל, אלא שוויתר על זה מפני סיבה צדדית¹⁶⁴], ואדרבה — עשו הי' הבכור, אלא שגולקחה הבכורה ממנו במרמה! וכמו כן בנוגע למואב — שטענו שגם להם מגיע כבוד זה מפני קירבתם לאברהם¹⁶⁵.

אמנם, אי משום הא — עדיין אינו מובן: הרי טעם זה שייך גם אצל האומות שמזרעו של ישמעאל (בנו של יצחק), וכן בנוגע ל"עמון", מזרע לוט (בן אחיו של אברהם), ולא רק אצל אדם ומואב? והביאור בזה — ע"פ מה שכבר למד הבן חמש למקרא בפרשיות שלפנ"ז:

בנוגע לישמעאל — כבר פירש רש"י¹⁶⁶ "שעשה ישמעאל תשובה". ואילו בנוגע ל"בני הפלגשים אשר לאברהם" — מפורש בכתוב¹⁶⁷: "וישלח מעל יצחק בנו", ושוב אין להם כל שייכות לאברהם.

[משא"כ בנוגע ללוט — הרי גם לאחרי ש"ויפרדו איש מעל אחיו", "אברם ישב בארץ כנען ולוט ישב בערי הכנען עד סדום"¹⁶⁸, מצינו שכאשר אברם שמע "כי נשבה אחיו" — אזי "וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות וירדוף גו"¹⁶⁹, היינו, שהעמיד את עצמו, ביחד עם כל שי"ח ילידי ביתו, בסכנה של מסירת-נפש, וכל זה — כדי להציל את לוט אחיו!].

ובנוגע ל"עמון" — כבר פירש רש"י¹⁷⁰ אודות החילוק שבין השמות "עמון" ל"מואב": "זו שלא היתה צנועה, פירשה שמאבי' הוא ("מואב"), אבל

¹⁶³ פרש"י ויחי מט. כא — מסוטה יג. א. ¹⁶⁴ ראה פרש"י וישלח לו. ז. ¹⁶⁵ ראה גם גו"א כאן. ¹⁶⁶ חיי שדה כה. ט. ¹⁶⁷ שם, ז. ¹⁶⁸ לך לך יג. יא"ב. ¹⁶⁹ שם יד. יד. ¹⁷⁰ וירא יט. לו.

צעירה קראתו בלשון נקי", היינו, שהתביישה בכך שהוא מאבי, והשתדלה להעלים ולהסתיר עובדה זו.

ועפ"ז מובן בפשטות שבנוגע ל"עמון" אין מקום כלל לקנאה בבנ"י מצד שייכותם לאברהם, מפני היותם מזרעו של לוט — שהרי "יחוס" זה מהוה בושה הכי גדולה עבור "עמון" ("דער גרעסטער פאטש אין פנים"), שלכן השתדלו תמיד להעלים ולהסתיר את עובדת שייכותם ללוט.

ומובן שרש"י אינו צריך ואינו יכול לכתוב את הקושיא והתירוץ הנ"ל (בנוגע לישמעאל ועמון) — דמכיון שענין זה מובן בפשטות מפירושו בפרשיות שלפנ"ז, הרי כאשר יאריך בענינים אלו, יתפרש הדבר שרש"י חושב שהבן חמש למקרא הספיק כבר לשכוח מה שלמד בפרשיות שלפנ"ז!

מ. ויה"ר שמהלימוד והדיבור אודות הפסוקים ד"תפול עליהם אימתה ופחד גו'¹⁷¹ — נזכה בקרוב ממש לקיום כל ענינים אלו בפועל ממש, עד לסיום שירת הים: "ה' ימלוך לעולם ועד"¹⁷², כפירוש רש"י¹⁷³: "לעתיד לבוא שכל המלוכה שלו".

והשייכות דענין זה ("ה' ימלוך לעולם ועד"), שנאמר על הזמן דלעתיד לבוא, ל"שירת הים" (בצאתם ממצרים) — ע"פ המבואר במדרז"ל¹⁷⁴ שאילו זכו ישראל היו נכנסים לארץ, ביחד עם משה רבינו, מיד לאחרי קריעת ים סוף, ובלשון רש"י¹⁷⁵: "מיד עד ג' ימים" ! ואז היחה גאולה שלימה שאין אחרי' גלות, ביחד עם קיום היעוד "ה' ימלוך לעולם ועד".

אלא מכיון שנתערבו בינתיים ענינים בלתי-רצויים — נתארך הגלות כו', עד לגלותנו זה!

אמנם, לאחרי שכבר עברו למעלה מ-1900 שנות גלות, מלבד שבעים שנה דגלות בבל — הרי בודאי ובודאי שכבר יצאו ישראל י"ח הגלות לכל הדעות, ובפרט שכבר לפני מאות שנים ישנו פס"ד ברור בגמרא¹⁷⁶ ש"כלו כל הקיצין" !...

ולכן, בודאי ובודאי שצריך כבר להיות סוף וקץ לענין הגלות — דבר שאין לו ביאור והסבר כלל וכלל לאריכות הגלות, ובלשון הידוע¹⁷⁷: "עד מתי" ... "אלקים"¹⁷⁸ אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט א-ל"...

עדי קיום היעוד "וידעו"¹⁷⁹ כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ". ובפשטות — שתיכף ומיד ממש "גיט מען זיך אַ כאַפּ" נכולל — מלשון

171) פרשתנו טו, טז. 172) שם, יח. 173) שם, יז. 174) ראה בהנסמן בלק"ש השבועי הערות 43-4. 175) בהעלותך י, כט. 176) סנהדרין צו, ב. 177) חהלים עד, י. 178) שם פג, ב. 179) שם, יט.

חטיפה, ע"י העבודה ד"חטוף ואכול חטוף ושת"י¹⁸⁰] שנמצאים בארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹⁸¹, בירושלים עיר הקודש — "קרית מלך רב"¹⁸², ושם גופא — ב"מקדש אדניי כוננו ידיך", כמ"ש בשירת הים¹⁷³.

וכאמור, באופן דשלימות הארץ, כולל — "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך"¹⁸³, ביחד עם שלימות העם, ושלימות התורה ומצוותי,

בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ובאופן ד"מיד הן נגאלין"¹⁸⁴.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להש"ץ שי' לנגן "יהי רצון כו' שיכנה בית המקדש במהרה בימינו".

הזכיר ע"ד אמירת ברכה אחרונה].

180) ל' חז"ל — עירובין נד, א. וראה אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' רסו. "מבוא" לקונטרס ומעין ע' 22. 181) עקב יא, יב. 182) תהלים מח, ג. 183) ראה יב, כ. וראה ספרי עה"פ. פרש"י שופטים יט, ח. רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ח ה"ד. 184) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.